

KUIN OLISI ITSE TAITEILIJA

Lastenkulttuurin edistäminen päiväkodissa sadutuksen keinoin

Pauliina Palovaara ja

Heini Rajaniemi

Opinnäytetyö, syksy 2013

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Pieksämäki

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK) + lastentar-
hanopettajan kelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Palovaara, Pauliina & Rajaniemi, Heini. Lastenkulttuurin edistäminen päiväkodissa sadutuksen keinoin.

60 sivua, 6 liitettä. Pieksämäki Syksy 2013.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Sosionomi (AMK) + lastentarhanopettajan kelpoisuus

Toiminnallisen projektin tavoitteena oli kehittää lasten osallisuutta oman kulttuurinsa tuottajina. Tavoitteena oli tuoda sadutus osaksi päiväkodin toimintaa ja näin ollen osallistaa lapsia oman kulttuurinsa tuottajina. Yhteistyökumppanina työssä toimi yksityinen päiväkotiki Löytöretki Muuramessa.

Sadutusmenetelmässä lasta pyydetään kertomaan satu. Aikuinen kirjaa sadun ylös täsmälleen samalla tavalla, kuin lapsi sen kertoi. Sadutusmenetelmä antaa aikuiselle mahdollisuuden kuulla lapsi juuri siten, kuin lapsi haluaa tulla kuulluksi. Sadutusmenetelmän käyttö lisää lasten osallisuutta.

Projektin toiminnallinen osa käynnistyi tammikuussa 2013, jolloin 3–5-vuotiaita Purjehdijat-ryhmän lapsia sadutettiin yksin ja pareittain. Lisäksi lapset piirsivät kuvia kertomistaan saduista.

Opinnäytetyön materiaali kerättiin saduttamalla ja haastattelemalla lapsia. Lisäksi lasten vanhempia ja päiväkodin henkilökuntaa haastateltiin kysymyslomakkeita apuna käyttäen.

Sadutusprojektin tuloksena sadutusmenetelmä katsottiin merkittäväksi lastenkulttuurin ja osallisuuden edistäjäksi. Lapset innostuivat satujen kertomisesta, tykkäsivät kuunnella toistensa kertomia satuja ja heidän osallisuutensa lisääntyi. Sadutusprojektin tuloksena syntyi myös valmis satukirjamateriaali.

Asiasanat: lastenkulttuuri, sadutus, lapsen osallisuus

ABSTRACT

Palovaara, Pauliina & Rajaniemi, Heini. To promote children's culture in kindergarten by story-crafting method.

60 pages, 6 appendices. Language: Finnish. Pieksämäki, Autumn 2013.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services.

Degree: Bachelor of Social Services.

The aim was to include storycrafting as a daily method to increase children's participation in making their own culture. This thesis is a project which aim is to develop children's participation in making children's culture in kindergarten Löytöretki in Muurame.

In the method children are asked to tell a story. An adult writes down the story exactly the same way as a child told it. Storycrafting method offers an adult a possibility to hear children the way children want to be heard. The Storycrafting method enables children to participate.

The functional part of the project started in January 2013. 3 to 5-year-old children in a group called Sailors were storycrafted individually or in pairs. Children also drew pictures of the stories on their own.

The material of this thesis was collected by storycrafting and interviewing children. In addition, questionnaires directed to the parents and personnel of the kindergarten were also used.

As a result of the development project, storycrafting was considered as a major encourager of participation and children's culture. Children were excited about telling stories, children enjoyed listening to stories the others told and children's participation increased. As a result of this project a complete storybook material was also created.

Keywords: children's culture, storycrafting, child's participation

SISÄLTÖ

1 KERRO SATU	5
2 OSALLISEKSI OMAN KULTTUURIN LUOMISEEN	7
2.1 Lastenkulttuuri	7
2.2 Osallisuuden merkitys	8
3 SADUISTA	10
3.1 Sisimmästä sanoiksi	10
3.2 Lasten sadut verrattuna aikuisten satuihin	12
4 TOIMINNALLINEN PIIPAHDUS PÄIVÄKOTI LÖYTÖRETKEN ARKEEN	13
5 MENETELMINÄ SADUTUS, HAVAINNOINTI JA HAASTATTELU	14
5.1 Sadutus	14
5.2 Osallistuva havainnointi ja opinnäytetyöpäiväkirja	17
5.3 Haastattelut	17
6 TOTEUTUS JA ARVIOINTI	18
6.1 Satutädeiksi suurenmoiseen lapsijoukkoon	18
6.2 Arvokasta tietoa havainnoiden ja haastatellen	20
6.2.1 ”Kun saa ite kertoa sadun, tuntuu kun ois ite taiteilija”	21
6.2.2 Sadutuksen merkitys aikuisten silmin	22
6.3 Sadutuksen hyöty varhaiskasvatuksessa	23
7 LOPUKSI	24
7.1 Eettistä työskentelyä haasteilta välttymättä	24
7.2 Sadutus sosionomin osallistavana työskentelyvälineenä	25
7.3 Sosionomi varhaiskasvattajana	26
LÄHTEET	29
LIITE 1: Haastattelulupa	33
LIITE 2: Teemahaastattelurunko	34
LIITE 3: Kysely, henkilökunta	35
LIITE 4: Kysely, vanhemmat	36
LIITE 5: Satudiplomi	37
LIITE 6: Satukirjamateriaali	38

1 KERRO SATU

Kerro satu. Juuri sellainen, kuin itse haluat. Minä kirjoitan sen ylös sana sanalta, niin kuin sinä sen kerrot. Kun satu on valmis, minä luen sen sinulle, jotta voit korjata sitä, mikäli haluat. (Riihelä, Karlsson, Karimäki & Lastikka 2008, 98.)

Lastenkulttuuri muodostuu lapsille tarjottavista kulttuurituotteista, kuten taiteesta, musiikista, kirjallisuudesta ja televisio-ohjelmista. Kulttuuri on valtaosin aikuisen tuottamaa. Päiväkodeissa lastenkulttuuri ilmenee aikuisten tuottaman kulttuurin ohella esimerkiksi lasten itsensä tuottamana kuvataiteena, sanataiteena ja leikkinä. (Karlsson 2003, 29.)

Lapsi näyttäytyy usein aikuisen toiminnan kohteena. Lasta käsittelevissä tutkimuksissa, uutisoinnissa, päiväkotitoiminnassa ja kouluopetuksessa keskitytään pohtimaan, miten lasta voidaan kehittää, arvioida ja muuttaa pääasiassa aikuisen toimesta. Myös fyysinen toimintaympäristö on useimmiten ammattilaisten luoma. Lapsen omille ajatuksille ja ideoille ei anneta tarpeeksi tilaa. (Karlsson 2003, 26, 29.) Tänä päivänä lapsen asema on paljon esillä. Julkisuuteen on nostettu kysymyksiä muun muassa lapsen oikeuksista päättää itseään koskevista asioista ja lapsen oman äänen kuuluvuudesta. Lasten itsensä luoma kulttuuri on oiva väylä myöskin näihin kysymyksiin vastaamiseen; tekemällä itse taidetta lapsi saa takuulla oman äänensä kuuluviin.

Sadut auttavat lasta oivaltamaan ja oppimaan uusia asioita, ajattelemaan asioista uudella tavalla ja kehittävät mielikuvitusta. Kuitenkin lasten sadut ovat suurilta osin aikuisten kertomia ja kirjoittamia. Sadutuksen avulla lapsen on mahdollista kertoa valitsemastaan aiheesta juuri sellainen satu, kuin hän itse haluaa. Lapsen kertoman sadun lisäksi saduttamalla voidaan saada merkittävää tietoa itse lapsesta: mitkä arvot ovat hänelle tärkeitä, mistä hän pitää ja mitä ehkä pelkää. Sadutus lisää lapsen kommunikaatiokykyä, vuorovaikutustaitoja sekä kasvattaa itseluottamusta. Lisäksi sadutuksella on positiivinen vaikutus lapsiryhmän ryhmähenkeen. (Karlsson 2003, 45, 116–119.)

Sosionomiopintojen suuntautuessa varhaiskasvatukseen, opinnäytetyön on oleellista liittyä läheisesti varhaiskasvatuksen maailmaan. Ajatus työn aiheesta kumpusi lapsilähtöiseen varhaiskasvatukseen liittyvästä pohdinnasta. Miten lasta voitaisiin osallistaa enemmän? Millä tavoin lasten tuottama kulttuuri näyttäytyisi enemmän lasten itsensä näköisenä? Sadutus katsottiin sopivaksi menetelmäksi näiden kysymysten tutkimiseen käytännössä.

Opinnäytetyön tavoitteena on tuoda sadutusmenetelmä osaksi päiväkodin lastenkulttuurin edistämistä. Tavoitteena on tehdä tutuksi sadutusta menetelmänä sekä pohtia mahdollisuutta sadutuksen vakinaistamisesta osaksi päiväkodin varhaiskasvatusta nimenomaan lastenkulttuurin edistämisen näkökulmasta. Opinnäytetyöprosessin aikana pyritään saamaan myös henkilökohtaista kokemusta ja tietoa siitä, miten lasten osallistuminen oman kulttuurinsa tuottamiseen näkyy päiväkodin arjessa.

2 OSALLISEKSI OMAN KULTTUURIN LUOMISEEN

2.1 Lastenkulttuuri

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen mukaan kulttuurilla on keskeinen asema yhteiskuntaa rakennettaessa. Hallituksen ohjelman mukaan kaikkien lasten oikeutta taiteeseen ja kulttuuriin tuetaan vahvistamalla lastenkulttuurin asemaa ja toimintaedellytyksiä. (Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma 2011, 35–36.) Vuonna 2012 Opetus- ja kulttuuriministeriön tavoitteena oli laatia uusia linjauksia lasten kulttuurin edistämiseksi (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012). Edellisen, vuosille 2003–2007 laaditun, vastaavan ohjelman puitteissa lapsille mahdollistettiin tutustuminen eri taiteenaloihin ja sitä myötä tuettiin muun muassa lasten luovuuden ja itsetunnon kehittymistä (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010.)

Kulttuurilla tarkoitetaan esimerkiksi kirjallisuutta, musiikkia, teatteria, elokuvaa ja televisio-ohjelmia. Lastenkulttuuri tarkoittaa lapsille suunnattua tai lasten suosimaa kulttuuria. Kulttuuri on kulloisenkin yhteisön jäsenten opittujen käyttäytymispiirteiden sekä näiden tuotteiden integroitunut, yhtenäinen kokonaisuus. Lasten oma kulttuuri on suullista kulttuuria, leikkiin ja kerrontaan perustuvaa lasten itsensä luomaa kulttuuria – omaa maailmaa. Lasten oma kulttuuri saa vaikutteita aikuisten maailmasta sekä aikuisten lapsille suuntaamasta kulttuurista. (Anttila & Rensujeff 2009, 15–16.) Suurin osa aikuisten lapsille tuottamasta kulttuurista on kaupallista tai julkista toimintaa, johon lapset osallistuvat. Tällaista kulttuuria ovat esimerkiksi lastenmusiikki, lastennäytelmät, nukketeatteri, lasten taidenäyttelyt ja televisio-ohjelmat. Sen lisäksi aikuiset määrittelevät lasten omaa kulttuuria mikä syntyäkseen vaatii aikuisia, jotka haluavat tukea lasten kulttuurin kehittymistä ja tuottamista. (Ruokonen & Rusanen 2009, 11.)

Lastenkulttuurin käsite otettiin käyttöön 1960–1970-lukujen vaihteessa. Lastenkulttuurilla tarkoitettiin tuolloin laadukasta lasten kirjallisuutta sekä satuelokuvia. Laadukasta lastenkulttuuria tuotettiin positiiviseksi vaihtoehdoksi niin kutsutulle rappiotaiteelle, jona esimerkiksi sarjakuvia pidettiin. Lasten omaa kulttuuria ei kuitenkaan pidetty niin merkityksellisenä kuin aikuislähtöistä valtakulttuuria. (Anttila & Rensujeff 2009, 31–33.)

Lastenkulttuurin edistämässä on huomioitava lasten suhde kulttuuriin eli lasten osallisuus kulttuurissa, taidekasvatus sekä lapsen oma, lapsuuden kulttuuri. Lasten omaa kulttuuria on aina ollut ja uutta syntyy siellä, missä on riittävästi lapsia. Lasten omat mieltymykset ja lasten tuottama kulttuuri poikkeavat usein vahvasti aikuisten lapsille suunnattamasta kulttuurista. Lapsen oma ikäryhmä ja kaveripiiri ovat tärkein instituutio, joka määrittää hänen suhteensa kulttuuriin. Vertaisryhmänsä kanssa lapsi jakaa oman maailmansa ja luo omaa kulttuuria kokiensa samalla oman aikansa kulttuurin yleiset ilmiöt. Tutkimusten mukaan Suomessa ei onnistuta kulttuuripoliittisesti lasten kuulluksi tulemisessa ja yksilöllisessä kohtaamisessa edes lapsille ja perheille suunnattujen palvelujen tarjoamisessa. Lasten vaikutusmahdollisuudet ovat olemattomat, eivätkä lasten mieltymykset kohtaa tarjonnan kanssa. Lasten oma kulttuuri on olemassa siitä syystä, että oman ikäryhmän toiminta on hauskaa, ja lapset arvostavat huvia ja hauskuutta. (Anttila & Rensujeff 2009, 16, 25–30.)

Anttilan ja Rensujeffin (2009) mukaan päivähoitossa tulisi kiinnittää erityistä huomiota lasten taidekasvatukseen, päivähoiton järjestelyihin, esikoulu-uudistuksen toteuttamiseen sekä lapsille tarkoitetun kulttuuritarjonnan tason kohottamiseen ja valvontaan. (Anttila & Rensujeff 2009, 36–37.) Varhaiskasvatuksessa vastuu kulttuurisesta, taiteellisesta ja esteettisestä kasvatuksesta on päivähoiton työntekijöillä. Kulttuurikasvatusta toteutetaan päiväkodeissa kuvataiteen, musiikin, käsityön, liikunnan, lastenkirjallisuuden sekä tanssin ja draamakasvatuksen keinoin. Varhaiskasvattaja luo lapselle mahdollisuuden esteettisiin kokemuksiin luomalla lapsille ympäristön, jossa näkyvät ja kuuluvat lasten oman kulttuurin jäljet. Jokaisella lapsella on tasavertaisesti oikeus omaan kulttuuriseen tilaan ja yhteisöön – omaan lastenkulttuuriin. (Ruokonen & Rusanen 2009, 10–12.)

2.2 Osallisuuden merkitys

Olipa kerran pieni poika. Hän oli viisi vuotta. Juuri eskarissa. Hän oli niin iso, että oli päässyt kouluun. Hän oli viisi vuotta ja oli hänen synttärit. Hän kysyi: ”äiti, etkö muistanut, että on minun synttärit.” Äiti sanoi: ”En muistanut. Hyvä, että sinä muistit.” Loppui. (Poika 4 v.)

Jokainen lapsi on yksilö. Luonteestaan riippumatta lapsi tarvitsee kuulluksi tulemisen ja hyväksytyksi tulemisen kokemuksia, joiden ansiosta hän tulee osalliseksi ympäröivää maailmaa. Jokaisella lapsella on sellaisia ainutlaatuisia ajatuksia ja kokemuksia, joita muilla ei ole. (Karlsson 2013, 10.)

Ihminen tarvitsee yhteisöllisyyttä. Yhteisön vahvuus sen sijaan piilee sen jäsenten osallisuudessa. Lapsen elämässä tärkeitä yhteisöjä ovat perheen ohella muun muassa päivähoitoryhmät, kerhot ja harrastukset. Näissä ryhmissä on jatkuvasti paljon vuorovaikutustilanteita, joissa hyväksytyksi tulemisen tunteen ja osallisuuden kokemuksen mahdollisuus on jatkuvasti läsnä. (Mäkelä 2011, 20–21.) Oman perheen ohella lapsi kaipaa tulla huomioituksi ja osalliseksi myös nimenomaan ulkopuolisten aikuisten taholta. Vuorovaikutukselliset tilanteet toimivat lapsen minäkuvan muodostajina. Saadessaan osallistua toimintaan yhteisönsä arvostettuna jäsenenä myös lapsen luovuus kasvaa. (Mäkelä 2011, 16, 22–23.)

Lapsi halutaan nykyään nähdä yhä aktiivisempänä ja aloitteellisempänä toimijana. Lapsen asemaa itseään koskevassa päätöksenteossa ja muussa toiminnassa korostavat muun muassa lastensuojelulaki (2007) ja valtakunnallinen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Stakes 2005). Lapsen oma ääni halutaan kuuluviin. Pienille lapsille merkittäviä osallisuuden ja kuulluksi tulemisen kokemuksia ovat erilaiset vuorovaikutustilanteet. Tärkeimpiä tarjoajaympäristöjä tällaisille kokemuksille ovat koti ja päiväkotit, jotka mahdollistavat lapselle muun muassa kulttuurin ja oman identiteetin rakentamisen omassa yhteisössään. (Turja 2011, 43–44.) Lasten kanssa toimijoilla on vastuu lapsen kohtaamisesta. Vastavuoroisuus ei ole vain näennäistä kuuntelua, vaan vuorovaikutuksen on oltava aitoa. Lapsikin on otettava vakavasti. (Karlsson 2013, 10.)

Lapsen hyvinvoinnin kannalta merkittävää ei ole lapsen perheen sosioekonominen asema eikä se onko lapsi ydinperheestä, yksinhuoltajaperheestä tai uusperheestä. Lasten hyvinvointiin vaikuttavat välittämisen kokemus ja hyvät, luottamukselliset suhteet aikuisiin. Omalähtöiset ja luovat tavat sekä mahdollisuus tuottaa omaa kulttuuria toimivat oman identiteetin vahvistajina ja vaikuttavat sitä kautta kestävään hyvinvointiin. (Oksanen 2008, 54.)

Päiväkodissa varhaiskasvattajalla on mahdollisuus edesauttaa aikuisten ja lasten yhteisen, vuorovaikutukseen perustuvan kulttuurin muodostumista. Päiväkodeissa lasten oma kulttuuri on vertaisryhmäkulttuuria, jota he tuottavat itse. Leikin, askartelun, liikunnan sekä tarinoiden avulla lapset ilmaisevat omia ajatuksiaan ja mielipiteitään sekä omia tulkintojaan aikuisten maailmasta. Kasvattajan rooli on merkityksellinen lasten kulttuurin kehittämisessä. Lasten kulttuurin edistämisestä kiinnostunut kasvattaja vahvistaa lapsen ja aikuisen välistä vuorovaikutusta ja lasten osallisuutta sekä kunnioittaa ja kuuntelee lapsen näkemyksiä. (Ruokonen & Rusanen 2009, 11.)

Kun varhaiskasvattajat tiedostavat lapsen ilmaisevan itseään eri tavoin kuin aikuinen, on aikuisen helpompaa oppia kuuntelemaan ja ymmärtämään lasta. Aikuisten ennakkokäsitykset sekä tavat nähdä lapsi ja lapsuus vaikuttavat siihen, miten hän kohtaa lapsen sekä millaisia kasvatusmalleja hän käyttää. Karlssonin (2012) mukaan varsinkin varhaiskasvattajat tarvitsevat lapsinäkökulmaista tietoa voidakseen selvittää, mitä lapset ajattelevat ja miltä toimintaympäristö lapsen silmin näyttää. (Karlsson 2012, 271, 277.)

Kasvattaja suunnittelee toimintaansa yleensä omista lähtökohdistaan ja aikuisten kesken sovituista teemoista. Lapselle mielekkäämpi lähestymistapa olisi Riihelän (2012) mukaan lapsen kuunteleminen, leikkien seuraaminen ja toiminnan huomioiminen. Tällöin kasvattaja saattaisi paremmin huomata lapsen mielenkiinnon kohteen sekä sen, minkä lapsi kokee mielekkääksi ja oleelliseksi. (Riihelä 2012, 230–231.)

3 SADUISTA

3.1 Sisimmästä sanoiksi

Tarinoita on kerrottu kautta aikojen ja ne ovat kulkeutuneet sukupolvelta toiselta. Tarinankerrontaperinne muokkautuu ajan tarpeisiin. Tarinoiden kautta ihmiset jäsentävät tunteitaan ja kokemuksiaan sekä rakentavat identiteettiään ja luovat suhdetta ympäröivään maailmaan. (Niinistö, Ruhala, Henriksson & Pentikäinen 2006, 34.) Lapsille tarjotaan nykyään liikaa virikkeitä. Esimerkiksi televisio, sarjakuvat ja erilaiset kuvakirjat

estävät lapsen omaa mielikuvitusta lentämästä. Liiallisten virikkeiden tarjoamisen sijaan lasta tulisi rohkaista nimenomaan oman mielikuvituksen käyttöön. (Jantunen 2009, 49.)

Sadut ovat lapselle merkityksellisiä, ja niillä on todettu olevan yhteys lapsen minäkuvan kehittymiseen. Saduissa mennään lapsen ymmärryksen ja kokemusten tasolle, eletään tuttuja arkisia tilanteita sekä kuvataan lasten tavallisimpia pelkoja. Saduissa on aina onnellinen loppu. Pienet lapset kokevat sadut tunteella, ja näin ollen juuri sadun aikaan saamaa tunne-elämystä pidetään lapsen kannalta tärkeänä. Satujen sisältämät opetukselliset tarinat kertovat tärkeitä asioita eletävästä elämästä. Satu opettaa lasta ymmärtää itseään ja ympäristöään sekä suhdettaan muihin ihmisiin. (Ojanen 1980, 11, 14, 17–18; Jantunen 2009, 48–49.) Satujen ja tarinoiden avulla lapset pääsevät kokemaan erilaisia tunteita, iloa, surua, jännitystä, pelkoa ja helpotusta yhdessä muiden kanssa. Samalla lapset pääsevät osallisiksi kielellisestä kulttuuriperinnöstä. (Suojala 2009, 44.)

Hyvässä sadussa on selkeä kaava. Se alkaa etäännyttävällä tavalla, joka vie lapsen arkitodellisuudesta sadun maailmaan. Sadussa on yksinkertainen ja selkeä juoni ja hahmot, joita lapsen on helppo ymmärtää. Oleellisena osana juonta ovat selkeät ja yksinkertaiset hahmot – vastakkain asetetut hyvä ja paha, joihin lapsen on mahdollista samaistua. Voidessaan samaistua hyvän lisäksi myös pahaan hahmoon, lapsi saa oikeutuksen myös negatiivisille tunteilleen. Paha saa kuitenkin saduissa aina palkkansa. Lapsi saa kokemuksen oikeudenmukaisuudesta ja voi hyvillä mielin heittäytyä myös satujen pelottaviin juonenkäänteisiin. (Mäki & Arvola 2009, 38–39.) Lapsen mielikuvitus määrittää sen, miten hän kuulemansa sadun tulkitsee (Bettelheim 1985, 58).

Sadut lisäävät abstraktia ajattelua, mielikuvitusta sekä empatia- ja keskittymiskykyä. Yhteinen satuhetki päiväkodin arjessa tarjoaa ajan rauhoittua ja läheisyyttä sekä mahdollisuuden vuorovaikutustaitojen harjoitteluun. Satukirjojen lukeminen ja kuvien katselu vaikuttavat myönteisesti lasten aisteihin ja havaintokykyyn. (Niinistö ym. 2006, 34–39.)

Lapsella on kyky heittäytyä sadun vietäväksi. Lapsella on käytössään rajaton mielikuvitus, jonka myötä satu syntyy kuin tyhjästä. Mielikuvituksen rikastumisen myötä sadut vaikuttavat myönteisesti ihmisen kykyyn ajatella, tuntea ja tahtoa sekä sitä myötä koko muuhun elämään. (Haapaniemi 2009, 41, 45–46; Jantunen 2009, 48.)

3.2 Lasten sadut verrattuna aikuisten satuihin

Kun Oiva heräsi, se oli vessassa. Sitten kun se tuli pois vessasta, sitten se söi aamupalan. Kun se tuli sieltä vessasta, se puki päälleen. Se puki toiset vaatteet ja toiset vaatteet. Se puki hatun ja hanskat ja kengät. Sitten ne lähtivät jo. Sitten meni parkkipaikalle ja laittoivat ovet kiinni ja olivat jo parkkipaikalla. Ja sitten ne lähtivät uimahalliin. Ja ne meni uimahalliin ja nyt meni jo uimahalliin. Ja nyt ne oli jo sisällä, ja nyt ne maksoi. Ja nyt ne meni, nyt meni riisuun ja nyt ne kävi suihkussa. Nyt ne laittoi kellukkeet Oivalle. Ja nyt lähtivät uimaan. Sen pituinen se. (Poika 5 v.)

Kerrottu satu kumpuaa kertojan omasta mielestä (Kurenniemi 1980, 112.) Liisa Karlsson (2012) on kerännyt vuosina 1995–2005 runsaasti tutkimusaineistoa sadutusmenetelmää apuna käyttäen. Hänen tutkimuksistaan ilmenee muun muassa, että 18 prosenttia lasten saduista kertoo syömisestä tai liittyy ruokaan. Lasten tarinoissa lapset näyttävät aktiivisina ja osaavina toimijoina. Aikuisten vastaavissa tarinoissa lapsilla oli varsin passiivinen rooli ja niissä esiintyi paljon yleistyksiä. Lasten tarinat olivat omakohtaisempia, henkilökohtaisempia ja moninaisempia kuin aikuisten tarinat. Yhteistä lasten ja aikuisten saduille olivat teemat yhdessä tekemisestä, toisesta huolehtimisesta, sosiaalisuudesta sekä aikuisten auktoriteettiasemasta. Aikuisten tarinoista poiketen lasten sadut eivät valistaneet, vaan totesivat, eivät syyllistäneet ketään, vaan niissä ongelmat ratkesivat, jonka jälkeen tarina päättyi. (Karlsson 2012, 245–246, 260–261, 272–273.)

Karlssonin (2012) mukaan myös lasten tarinoiden ja aikuisten kirjoittamien satujen rakenne eroavat toisistaan. Aikuiset kirjoittavat monisanaisesti ja selittäen, kun lasten tarinoissa edetään vauhdikkaammin; uusi virke kertoo jo uudesta asiasta. Aikuisten tarinoissa minämuotoa käytetään harvoin, kun taas lasten tarinat ovat yleisimmin omakohtaisia, rytmikkäitä ja leikinomaisia. Tutkimuksessa lasten ikä näkyi satujen rakenteessa; mitä vanhempi lapsi oli, sitä teemakeskeisemmin hän kertoi. Aikuisten tapaa jäljitellen hän lisäksi käsitteli samaa teemaa kauemmin ja pysytteli samassa aiheessa. Pienempien lasten tarinat olivat nopeammin eteneviä ja yllätyksellisempiä. (Karlsson 2012, 169, 269–271.)

Monika Riihelä (2012) on tutkinut lasten kertomakulttuuria ja käyttänyt sadutusmenetelmällä hankittua lasten omien satujen elektronista aineistoa tutkimusmateriaalinaan. Tutkimuksissaan hän huomasi lasten käyttävän ahkerasti kuutta sanaa: ja, se, sitten, oli, meni, tuli. Kuuden ydinsanan sanatarkastelun apuna Riihelä käytti professori Timo

Honkelan työryhmän vuonna 2004 työstämiä sanaluetteloja. Lasten satujen kerrontatyyli on puhekieltä. Pienemmät lapset kertovat lyhyempiä satuja kuin vanhemmat ja tytöt kertovat pidempiä satuja kuin pojat. Kaikki lapset käyttävät tarinoissaan paljon samoja sanoja ja toisistaan poikkeavia sanamuotoja. Siitä syystä lasten sadut eivät herätä aikuisten mielenkiintoa. Vaikka pienten lasten leikkeihin kuuluu vahvasti toisten matkiminen, niin saduissa kopiointia ilmenee vähän ja sadut ovat persoonallisia. (Riihelä 2012, 169, 197, 214, 217.)

4 TOIMINNALLINEN PIIPAHDUS PÄIVÄKOTI LÖYTÖRETKEN ARKEEN

Toiminnallinen opinnäytetyö on vaihtoehto tutkimukselliselle opinnäytetyölle. Tällainen opinnäytetyö voi olla esimerkiksi käytäntöön suunnattu ohjeistus tai tapahtuman toteutus, joiden toteutustavat ovat moninaiset. Toiminnallisessa opinnäytetyössä käytännön toteutusta raportoidaan tutkimusviestinnän keinoja käyttäen. Tutkimusviestinnälle ominaisia piirteitä ovat muun muassa monipuolinen lähteiden käyttö, lähdeviitteiden oikeellisuus, käsitteiden määrittely sekä oman toiminnan riittävä perustelu. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 9, 66.)

Vuonna 1997 perustettu Päiväkoti Löytöretki oli ensimmäinen yksityinen päiväkoti Muuramessa. Päiväkodissa toimii neljä lapsiryhmää; 1–2-vuotiaat Valloittajat, 3–5-vuotiaat Seikkailijat, 3–5-vuotiaiden lasten sisarusryhmä Purjehtijat sekä 6-vuotiaat Tutkijat. Päiväkodin henkilökuntaan kuuluu on kolmetoista varhaiskasvattajaa. (Sirku Vahvaselkä-Toivanen, henkilökohtainen tiedonanto 25.9.2012; Päiväkoti Löytöretki i.a., 1.)

Päiväkoti Löytöretken varhaiskasvatussuunnitelma pohjautuu valtakunnalliseen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (Stakes 2005). Päiväkoti Löytöretkessä kasvatustavoitteena on lapsen hyvinvointi, toisen huomioon ottaminen, omatoimisuus ja hyvät tavat. Jokaiselle lapselle annetaan tilaa kehittyä omana persoonanaan. Lisäksi lasta ohjataan omatoimisuuteen, osallisuuteen sekä vastuullisuuteen. Löytöretkessä kiinnitetään huomiota niin lasten fyysiseen ympäristöön kuin psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvoin-

tiin. Leikin merkitys korostuu vahvasti päiväkodin toiminnassa. (Päiväkoti Löytöretki i.a., 2–11.)

Päiväkoti Löytöretkessä lastenkulttuuri näkyy muun muassa satuina, loruina, näytelminä ja elokuvina. Lisäksi musiikki, konsertit sekä teatteriretket kuuluvat osaksi Löytöretken kulttuurikasvatusta. Leikille on varattu paljon tilaa ja aikaa. Päiväkodin luovissa hetkissä on yhä vahvasti läsnä aikuisten valmiiksi tekemät mallit, jotka toimivat esimerkkeinä muun muassa askarreltaessa. Päiväkoti Löytöretkessä lastenkulttuuria ja lasten osallisuutta vahvistetaan kuukausittain järjestettävillä Ilohetkillä, jotka ovat koko talon yhteisiä juhlahetkiä. Päiväkodin ryhmillä on vuorotellen tehtävänä vastata Ilohetkien sisällöstä ja toteuttamistavoista. Ilohetkien ideana on pitää hauskaa, leikkiä, laulaa ja vaikkapa järjestää teatteriesitys. Tärkeintä on toteuttaa lasten toiveita ja ideoita. Ilohetkille ovat tervetulleita myös lasten vanhemmat ja muut sukulaiset. (Sirkku Vahvaselkä, henkilökohtainen tiedonanto 15.8.2013.)

Opinnäytetyö sai Päiväkoti Löytöretkessä innokkaan vastaanoton. Sadutettavaksi lapsiryhmäksi valikoitui 3–5-vuotiaista lapsista koostuva Purjehtijat-ryhmä. Johtaja Sirkku Vahvaselkä-Toivasen (henkilökohtainen tiedonanto 25.9.2012) mukaan sadutusmenetelmää on aiemmin käytetty Löytöretkessä satunnaisesti. Purjehtijat-ryhmässä, joka on päiväkodin ryhmistä uusin, sadutus ei ole ollut aikaisemmin käytössä. (Sirkku Vahvaselkä-Toivanen, henkilökohtainen tiedonanto 25.9.2012.) Projektiin osallistui Purjehtijat-ryhmän kaikki 21 lasta, ryhmän kolme aikuista sekä Purjehtijoiden vanhempia.

5 MENETELMINÄ SADUTUS, HAVAINNOINTI JA HAASTATTELU

5.1 Sadutus

Sadutus on Monika Riihelän kehittämä narratiivinen menetelmä, jota on alettu kehittää 1980-luvulla (Karlsson & Riihelä 2012, 169). Narratiivisuus käsitteenä juontaa juurensa latinan kielen sanoista 'narra' (kertomus) ja 'narrare' (kertominen). Narratiiviselle tutkimukselle ei ole olemassa selkeää määritelmää. Lähestymistavassa huomio kiinnittyy

kertomuksiin merkityksellisten asioiden välittäjänä. Narratiivinen aineisto voi olla puhuttua, kirjoitettua tai ei-kielellistä viestintää. Tutkimustulosten luotettavuutta tukevat esimerkiksi osallistuva havainnointi ja tutkijan pitämä tutkimuspäiväkirja. (Vuokila-Oikkonen, Janhonen & Nikkonen 2003, 84–86, 91–92.)

Sadutuksen tavoitteena ei ole tulkita satuja, vaan kurkistaa lapsen omaan maailmaan. Lasten sadutetut kertomukset rakentuvat omien kokemusten ympärille siinä missä aikuistenkin. Sadutukseen liittyy kuitenkin olennaisesti myös leikinomaista ja kuvitteellista tarinan kerrontaa. Tyypillisimmin lähtökohtina lasten kertomuksissa ovat omat kokemukset, tuttu tarina tai kiinnostava tilanne. Kerronnan laajuus, sanavalinnat ja näkökulma ovat kuitenkin aina lapsen itsensä päätettävissä. (Karlsson & Riihelä 2012, 169–175.)

Sadutuksen vaiheet ovat kertominen, kirjaaminen, ääneen lukeminen ja korjaaminen kertojan ehdoin. Sadutusmenetelmässä saduttajalla on aktiivisen kuuntelijan rooli. Saduttaja kirjaa sadun ylös sanatarkasti ja lukee valmiin sadun sadutettavalle. Sadutettavalla on mahdollisuus tehdä satuun tarkennuksia ja korjauksia. (Karlsson & Riihelä 2012, 174.) Sadutus on palkittu menetelmä, josta ollaan oltu kiinnostuneita myös maailmalla. Menetelmä on muun muassa nimetty yhdeksi EU-maiden lasten mielenterveyttä edistävästä mallitoiminnoista. (Karlsson 2003, 109.)

Aikuiset keräävät lapsilta kertomuksia eri tavoin. Tavallista on pyytää lasta esimerkiksi kertomaan aikuisen valitsemasta kuvasta, toistamaan aikuisen kertoma tarina, kertomaan omista kokemuksistaan tai käsityksistään tietystä tilanteesta sekä keksimään oma kertomus. Sadutuksessa lapsella on valta päättää millä sanoin hän itseään ilmaisee ja mistä hän haluaa kertoa. (Karlsson & Riihelä 2012, 176.)

Sadutusmenetelmässä ihminen nähdään vastavuoroisuutta ja osallisuutta kaipaavana toimijana, joka kasvaa ja voimaantuu yhteisistä kokemuksista. Menetelmässä korostuvat kerronnan vapaus, oman tiedon jakaminen, osallisuus, lasten oma kulttuuri, omien kokemusten jakaminen ja dialogisuus. (Karlsson & Riihelä 2012, 173.) Sadutusmenetelmän avulla lapsen on mahdollista kokea, että hänen sanansa ovat arvokkaita. Saduttaminen vahvistaa lapsen itsetuntoa ja tukee kielen oppimista sekä itseilmaisua. Tarinoiden avulla vahvistuu tunne kuulumisesta tiettyyn kulttuuriin ja yhteisöön. Sadutus on

kuitenkin erityisesti kuuntelemisen menetelmä. Sen avulla aikuinen herkistyy huomaamaan lasten mielenkiinnon kohteita sekä pohdintoja ja saa ideoita muokata omaa toimintaansa päivähoidon arjessa lasten toiveiden suuntaan. Lisäksi sadutus tarjoaa keskusteluaiheita vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön. (Niinistö ym. 2006, 34–35.)

Sadutusmenetelmät voidaan jakaa esimerkiksi perussadutukseen ja aihesadutukseen. *Perussadutuksessa* aihe on vapaa. Saduttaja voi käytännössä missä tahansa tilasta ja ajankohdasta riippumatta. Sadutus voi tapahtua yksittäin tai ryhmässä, tai yksitellen muiden läsnä ollessa. Sadun kertoja tekee aina aloitteen siitä, mistä haluaa satunsa kertoa. Kertojalla on ikään kuin tekijänoikeus omaan satuunsa. Sadun kirjaajan tehtävä ei ole korjata ”virheitä”, vaan keskittyä kuulemaan lapsen sanoma juuri sellaisena, kuin lapsi sen kertoo. Sadun kertojalla on myös oikeus päättää, kenelle sadun saa lukea. *Aihesadutukseen* on sopivaa siirtyä vasta sitten, kun saduttajan ja sadutettavan välille on onnistuttu luomaan toimiva vuorovaikutussuhde – kuunteleva toiminnan kulttuuri – perussadutusta käyttäen. Aihesadutuksessa sovitaan yhdessä aiheen rajauksesta, joskin kertoja itse tekee aloitteen siitä, mistä haluaa kertoa. Kertomisen ja leikin ohella sadutusmenetelmää on käytetty soveltaen muun muassa *musiikkisadutuksena*, *tanssisadutuksena* ja *liikuntasadutuksena* sekä *sadutusdokumentointina*. (Karlsson 2003, 12, 47, 51, 53, 69, 90.)

Sadun lukeminen ääneen ryhmässä luo yhteisöllisyyttä ja on sadun kertojalle hyvin merkittävä ja suuri tapahtuma. Sadutus avaa aikuisille oven lasten maailmaan aivan uudella tavalla. Lapset ymmärtävät toisiaan eri tavalla kuin aikuinen, mikä näkyy lasten reaktioissa toistensa satuja kuullessaan. (Karlsson 2003, 54–55.)

Saduttaessaan aikuinen kirjaa kertomuksen juuri siten, kuin lapsi sen kertoo. Tullessaan sadutetuksi, lapsi saattaa alkuun testata aikuista. Lapsi saattaa kertoa myös sellaisia juttuja, joiden soveliaisuutta aikuinen saattaa miettiä. ”Rumatkin” jutut ovat kuitenkin sadutusmenetelmää käytettäessä sallittuja. Kun luottamus saduttajan ja sadutettavan välille on saavutettu, myös satujen luonne useimmiten muuttuu. (Karlsson 2003, 131.)

Sadutusmenetelmä perustuu lapsen itsensä esille tuomaan tietoon omasta itsestään, toiminnastaan ja aikuisten roolista lasten kanssa toimijoina. Menetelmässä korostuu saduttajan ja sadutettavan välinen vuorovaikutus. Kuuntelu ja kuulluksi tuleminen nousevat

arvokkaaseen asemaan. Saduttamisella on myönteinen vaikutus muun muassa siihen, miten aikuisten suhtautuvat lasten esille tuomiin ajatuksiin ja ideoihin. Samalla lapsi kokee tulleen kuulluksi ja hyväksytyksi omine aatteineen. Tärkeää on myös saduttajien keskinäinen vuorovaikutus, jolloin sadutettavista kerätty hiljainen tieto jaetaan yhdessä. (Karlsson 2003, 110–111.)

5.2 Osallistuva havainnointi ja opinnäytetyöpäiväkirja

Havainnointitapaan vaikuttaa se, mitä havainnoidaan. Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija tekee havaintoja ollen vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa. Osallistuva havainnointi tulee kyseeseen esimerkiksi silloin, kun kehitetään toimintatapoja. Näin saadaan tietoa tutkittavien ja yhteisön omakohtaisista kokemuksista ja käsityksistä kehitettävään asiaan nähden. Osallistuva havainnointi edellyttää yhteisön sisään pääsemistä. Vieraaseen yhteisöön mentäessä on hyvä käyttää apuna avainhenkilöä, joka tuntee yhteisöä ennestään. Avainhenkilön avulla luottamuksen saavuttaminen on helpompaa. (Vilka 2005, 119–120, 122.)

Toiminnallisen opinnäytetyön raportti vastaa kysymyksiin miksi, mitä ja miten on tehty. Raportissa paneudutaan opinnäytetyöprosessiin, sen tuloksiin ja johtopäätöksiin. Käytännön työvaihetta raportoitaessa merkittävänä apuna toimivat opiskelijan omat muistiinpanot – opinnäytetyöpäiväkirja. Päiväkirjaan merkitään opinnäytetyöprosessin ajalta kaikki oleellinen ideoista kirjallisuuteen ja ohjauskeskusteluissa esille nousseisiin asioihin sekä työskentelyn aikana tehtyihin havaintoihin. Lopullinen opinnäytetyöraportti pohjautuu pitkälti projektin aikana tehtyihin havaintoihin, jolloin opinnäytetyöpäiväkirjan sisältö korostuu. Päiväkirjan dokumentointitapa on tekijän itsensä päätettävissä. (Vilka & Airaksinen 2004, 19–22, 65, 70.)

5.3 Haastattelut

Teemahaastattelu on yksi yleisimmistä tutkimushaastattelun muodoista. Haastattelulle määritetään tietyt aihealueet, joihin haastattelun aikana olisi hyvä paneutua. Aiheiden käsittelyjärjestyksellä ei ole teemahaastattelussa väliä. Tavoitteena on saada haastatelta-

valta vapaasanainen kuvaus kuhunkin teemaan liittyen. Haastattelijan tehtävä on rajata haastattelun sisältö pysymään määritellyissä aiheissa. (Vilka 2005, 101–102.)

Tutkittaessa ihmisten tunteita, kokemuksia ja ajatuksia on tutkimusmenetelminä edullista käyttää muun muassa haastatteluja ja kyselylomakkeita (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 185). Haastateltavat on mielekkäintä valita siten, että heillä on tutkittavasta aiheesta jollain tavoin omakohtainen kokemus (Vilka 2005, 114–115). Lomakkeessa avoimia kysymyksiä esitettäessä kysymyksen perään jätetään tyhjä tila vapaamuotoista vastausta varten (Hirsjärvi ym. 2009, 198).

6 TOTEUTUS JA ARVIOINTI

6.1 Satutädeiksi suurenmoiseen lapsijoukkoon

Opinnäyteyhteistyö käynnistyi päiväkotit Löytöretken henkilökunnalle järjestetyllä info-tilaisuudella joulukuussa 2012. Opinnäytetyön idean ja opinnäytetyöntekijöiden esittelyn lisäksi jätettiin kevään lasten sadutusta koskevan haastattelulupakaavake (liite 1) toimitettavaksi Purjehtijat-ryhmäläisten vanhemmille. Purjehtijat-ryhmässä oli tuolloin 21 lasta, joiden kaikkien vanhemmat antoivat suostumuksensa oman lapsensa haastattelun, saduttamiseen ja piirättämiseen.

Opinnäytetyössä käytettäväksi sadutusmenetelmäksi valikoitui perussadutus. Varsinaiset sadutuskerrat alkoivat tammikuussa 2013 ja jatkuivat maaliskuun 2013 loppuun. Kävimme Purjehtijoilla kahdesta kolmeen kertaa viikossa ja viivyimme kerrallaan kahdesta kolmeen tuntia. Käyntien aikana sadutettiin kaikkia Purjehtijat-ryhmän lapsia. Lisäksi lapset piirsivät kuvia kertomistaan saduista. Sadutus toteutettiin tutussa ja rauhallisessa ympäristössä vailla ulkoisia häiriötekijöitä. Tällaiseksi ympäristöksi Löytöretkessä valikoitui ryhmätilassa sijaitseva pieni leikkihuone.

Toinen opinnäytetyöntekijöistä oli aiemmin ollut töissä Päiväkotit Löytöretkessä. Toiminnan sujumuuden ja luottamuksen saavuttamisen kannalta tällaisen avainhenkilön

(Vilkkä 2005, 122) olemassaolo oli hyvin merkittävä. Kerrottujen satujen määrässä näkyi luottamuksen jakaantuminen. Lapsia sadutettiin joko yksin tai pareittain. Vaikka sadun kertojia oli välillä kaksi, lapset kertoivat hienosti vuorotellen tai yhteen ääneen satua välillä keskeyttäen neuvotellakseen keskenään sadun etenemisestä. Lapset olivat motivoituneita osallistumaan sadutukseen. Molempien opinnäytetyön tekijöiden tultua lapsille tutuiksi, jokainen uskalsi jännityksestä huolimatta kertoa vähintään yhden sadun. Kevään aikana satuja kertyi useita kymmeniä.

Purjehtijat-ryhmän kauden 2012–2013 teemana oli satuhahmot Miina ja Manu. Teemaa kuljetettiin mukana kaikessa lasten toiminnassa koko kauden ajan. (Sirkku Vahvaselkä-Toivanen, henkilökohtainen tiedonanto 25.9.2012.) Teema näkyi vahvasti myös lasten kertomissa saduissa:

Miina ja Manu nousivat ylös sängystä. Ne söi aamupalaa. He lähtivät kuusenhakumatkalle. He tapasivat joulupukin siellä metsässä. Ja joulukuusi löytyikin äkkiä. Ja sitten he lähtivät kotia päin ja Manu putosi veteen. Mutta he eksyivät sitten kun Manu oli nostettu pois vedestä ja lähtivät kävelemään. Sitten ne näkivät sieniä, myrkkysieniä ja Manu maistaa yhtä myrkkysientä. Manu tukehtui ja kaatui siihen. Miina ei huomannut sitä eikä Sulo-eno. Sit Manun taskusta löytyi kartta ja sen mukaan he pääsivät kotiin. Sitten he söivät iltapalan ja lähtivät nukkumaan. Sen pituinen se. (Tyttö 5 v. ja poika 5 v.)

Satukertojen myötä lasten sadut kehittyivät. Sadut pitenivät ja alkoivat sisältää yhä enemmän juonenkäänteitä. Tunnelma lapsiryhmässä joitain satuja ääneen luettaessa oli käsin kosketeltavissa. Sadut, jotka eivät aikuisen mielestä olleet erityisen hauskoja, saattoivat lapsiryhmän mielestä olla hyvinkin riemukkaita. Yksittäisten lasten satujen lukemisella lapsiryhmälle arveltiin olevan vaikutusta sekä sadunkerronnan määrään että kerrottujen satujen sisältöön. Myös saduttajan fyysisellä sijainnilla sadutettavaan lapseen nähden havaittiin olevan merkitystä. Kun aikuinen sadutustilanteessa asettui fyysisesti lapsen tasolle tai jopa alemmas, lapsi saattoi kokea olonsa arvostetuksi. Ajoittain tuntui, että satukin tuli helpommin.

Kevään satutapaamiset huipentuivat toukokuuiseen satutilaisuuteen. Purjehtijat-ryhmälle luettiin heidän kertomiaan satuja, ja lapsille jaettiin heidän omat satunsa ja piirustuksensa. Kullekin lapselle ojennettiin Satudiplomi (liite 5) ansiokkaasta työskentelystä satujen parissa. Tilaisuus jatkui vapaamuotoisena kesäisenä ulkoiluretkenä keskustellen ja herkutellen.

6.2 Arvokasta tietoa havainnoiden ja haastatellen

Yhdeksi opinnäytetyön tiedonkeruumenetelmistä valikoitui osallistuva havainnointi. Sadutustuokioiden aikana havainnoitiin lapsiryhmän suhtautumista sadutukseen ja opinnäytetyöntekijöiden läsnäoloon sekä satujen kehittymistä projektin aikana. Sadutuksessa syntyvän vuorovaikutustilanteen lisäksi havainnoitiin sitä, miten sadutusprosessi ja kuulluksi tuleminen vaikuttavat lapsen osallisuuden kokemukseen ja lastenkulttuurin ilmenemiseen päiväkodissa.

Opinnäytetyöpäiväkirjaa pidettiin koko opinnäytetyöprosessin ajan. Päiväkirjan merkitys oli suuri erityisesti purettaessa havaintoja ja projektin etenemistä lopulliseen tutkimustekstiin. Päiväkirjan pito oli tarpeen myös seurattaessa lasten kertomien satujen kehittymistä projektin edetessä.

Maalis-kesäkuun 2013 aikana haastateltiin Purjehtijat-ryhmän lapsia ja heidän vanhempiaan sekä henkilökuntaa. Sadutukseen osallistuneita lapsia haastateltaessa käytettiin menetelmänä teemahaastattelua. Teemahaastattelun koettiin olevan suotuisin väline lapsen kanssa työskennellessä. Näin annettiin tarpeeksi tilaa lapsen omalle kerronnalle sekä aiheen lapsilähtöiselle lähestymiselle. Lapsiryhmän kaikki 21 lasta osallistuivat haastatteluun. Lasten haastatteluissa (liite 2) käytettiin apuna nauhuria. Kestoltaan haastattelut olivat 10 minuutista 20 minuuttiin riippuen lasten iästä ja innokkuudesta.

Henkilökunnalle ja vanhemmille osoitettiin avoimia kysymyksiä sisältäneet kyselykaavakkeet (liitteet 3 ja 4) henkilökohtaista täyttämistä varten. Avoimilla kysymyksillä haluttiin antaa tilaa vastaajien henkilökohtaisille kokemuksille, jotka liittyivät sadutusprojektiin. Avointen kysymysten käyttö mahdollisti lisäksi sellaisen tiedon esille tulon, jota ei olisi välttämättä etukäteen osattu ottaa huomioon. Kyselyyn sai vastata anonymyminä. Päiväkodin henkilökunnasta Purjehtijat-ryhmän kaikki kolme aikuista vastasivat kyselyyn. Ensimmäisen lähetyskerran tuloksena 18:sta perheestä ainoastaan kahden perheen vanhemmat vastasivat kyselyyn. Toisen lähetyskerran jälkeen vastausten määrä nousi kaikkiaan neljään palautettuun kyselykaavakkeeseen. Kyselyjen tavoitteena oli selvittää vanhempien ja henkilökunnan kokemuksia sadutuksesta sekä heidän huomioitaan liittyen lasten käytökseen sadutusprojektin aikana.

Satujen ja muun aineiston lopullinen työstäminen alkoi kesäkuussa 2013 ja valmistui lokakuun 2013 puoleenväliin mennessä. Haastatteluille tehtiin sisällönanalyysi, jonka jälkeen tulokset purettiin tärkeäksi osaksi tutkimustekstiä. Opinnäytetyön tuloksena lasten saduista ja piirustuksista koottiin julkaisukelpoinen satukirjamateriaali (liite 6).

6.2.1 ”Kun saa ite kertoa sadun, tuntuu kun ois ite taiteilija”

Kaikkiaan sadutus nähtiin lasten silmin myönteisenä kokemuksena. Valtaosa sai projektin aikana ensikokemuksen itsestään sadun kertojana. Lasten mielestä satujen kertominen oli kivaa ja kiinnostavaa, vaikkakin uusi kokemus alkuun jännitti ja ujostutti. Tärkeänä pidettiin lasten kokemuksia siitä, miksi sadutus oli niin kivaa. Yli puolet lapsista mainitsi sadutuksen hyväksi puoliksi sen, että he saivat kertoa satunsa yhdelle aikuiselle ilman keskeytyksiä. Lasten mielestä oli kivaa, että satuihin sai kertoa mitä tahansa – jopa ”vessasanoja”. Tärkeimmäksi elementiksi saduttamisesta nousikin lasten haastattelujen perusteella se, että päätäntävalta sadun sisällöstä on kertojalla itsellään. Lapset pitivät siitä, että satuja sai kertoa myös kaverin kanssa.

Lapsista oli pääsääntöisesti mukavaa kokoontua yhteen kuuntelemaan kertomiaan satuja. Oman sadun kuuleminen tuntui hyvältä ja jännitti. Positiivisen kokemuksen oman sadun kuulemisesta ryhmässä teki muun muassa se, että muut lapset pitivät kuulemasaan. Myös muiden kertomia satuja kuunneltiin mielellään.

Haastatteluissa kävi ilmi, että lapsille ei juurikaan lueta satuja kotona. Ainoastaan muutama lapsi kertoi kuulevansa kotona muitakin kuin iltasadun. Jotkut kertoivat, että iltasaduakaan ei lueta. Kaksi lasta kertoi satuilleensa kotioloissa. Yhden tytön kotona sadutus oli päässyt myös leikin aiheeksi siten, että pikkusisko oli sadun kertojan roolissa.

Lasten haluttiin myös vertailevan keskenään lasten satuja ja aikuisten satuja. Kaikki lapset kertoivat lasten satujen olevan mielestään parempia. Syyksi kerrottiin muun muassa, että lasten sadut ovat hassumpia ja niissä on kivoja asioita. Lasten kertomien satujen mainittiin olevan ”vähemmän taiteellisia”. Lasten saduissa koettiin olevan enemmän käänteitä kuin aikuisten tarinoissa. Lasten sadut miellettiin paremmiksi muun muassa siksi, että lasten saduissa tapahtuu enemmän erikoisia asioita. Haastatellut lapset arveli-

vat myös aikuisten pitävän lasten kertomista saduista niiden hauskuudesta ja vauhdikkuudesta johtuen. Lasten satujen koettiin sisältävän tuttuja asioita mutta silti kertovan eri asioista. Aikuisten luomien satujen miellettiin olevan opettavaisia ja ”oikean elämänlaisia satuja”.

6.2.2 Sadutuksen merkitys aikuisten silmin

Päiväkoti Löytöretken henkilökunnalle tehtyjen kyselyjen perusteella lasten pitäisi saada tehdä enemmän itse. Suurimman muutostarpeen koettiin olevan aikuisten asenteissa ja toimintatavoissa. Lasten koettiin rakastavan omia tuotoksiaan ja pitävän itse tekemisestä. Omannäköisten tuotosten merkitystä korostettiin.

Löytöretken henkilökunnalle tehtyjen kyselyjen mukaan lapset odottivat satutäitejä kovasti. Ryhmän aikuisilta kyseltiin, minä päivänä satuja taas saa kertoa. Henkilökunnan mukaan lapset olivat projektista innoissaan ja loppuvaiheessa satujen kerronnan havaittiin lisääntyvän huomattavasti. Innostuksen katsottiin kasvavan sitä mukaa, kun lapset kuulivat omia ja toistensa satuja kerrottavan.

Satutuokioilla istuttiin ja keskityttiin hienosti. Toisten saduille taputettiin ja saduista nautittiin. Satujen luennan jälkeen lapset asettuivat jonoon päästäkseen kertomaan uusia tarinoita. Saduttajiksi miellettiin opinnäytetyöntekijät. Lapset eivät yrittäneet kertoa satuja henkilökunnalle, vaikka sadutusmenetelmää on käytetty Löytöretkessä satunnaisesti aiemminkin.

Terminä sadutus oli ennestään tuttu ainoastaan osalle perheistä. Projektistamme pidettiin ja vanhempien vastauksista kävi ilmi sadutusprojektin näyttäytyminen positiivisena kokemuksena myös kotioloissa. Sadutuksen kokeilemista kotona vanhemmat eivät nähneet aiheellisena. Syyksi mainittiin muun muassa kiire sekä lasten oma-aloitteinen tarinointi erityisesti kevään sadutusprojektin myötä. Vanhempien silmin lastenkulttuuri näyttäätyy Löytöretkessä varsinkin lasten piirroksina ja muuna taiteena, mitä on kivasti esillä ryhmissä ja muissa päiväkodin tiloissa.

Löytöretken henkilökunnan kyselyistä kävi ilmi yksimielinen tietoisuus siitä, että lapset ovat vailla itse tuottamaansa kulttuuria. Opinnäytetyön sadutuskertojen edetessä lasten

havaittiin muun muassa rohkaistuneen oman tarinan kerrontaan, keskittyneen paremmin toistensa kertomiin satuihin ja innostuneen satujen kertomisesta. Lasten havaittiin myös jännittävän, miten hassuja satuja muut ovat kertoneet ja miten oma satu otetaan muiden lasten toimesta vastaan. Lapsen kertoman sadun kuulemisen uskottiin lisäävän uskoa omiin kykyihin sadun kertojana. Lukuhetkien jälkeen jotkut sadut jäivät elämään yksittäisissä leikeissä.

6.3 Sadutuksen hyöty varhaiskasvatuksessa

Henkilökunnan kyselyjen tulosten perusteella sadutuksesta päiväkodissa on hyötyä. Lapsen mielikuvituksen käytön merkitystä korostettiin ja sen uskottiin olevan merkittävä osa lapsen osallisuuden kokemuksesta ja sen myötä itsetunnon kehittymistä. Sadutuksen koettiin antavan aikaa ja tilaisuuden olla lapsen kanssa kahden. Lasten katsottiin saavan aikuiselta jakamattoman huomion ja tulleen aidosti kuulluksi. Lasten itse kertomia satuja pidettiin erityisinä myös siksi, että sellaisia luetaan lapsille hyvin harvoin. Myös Purjehtijat-ryhmän lapsille tehdyistä haastatteluista voitiin päätellä, että sadutusta olisi hyvä käyttää osana päiväkotien varhaiskasvatusta. Sadutuksen koettiin tuoneen ryhmään yhdessä tekemisen riemua, yhdessä kokemista ja osallisuutta sekä kuulluksi tuleamista.

Löytöretken henkilökunnalle tehdyistä kyselyistä selvisi, että henkilökunta olisi toivonut projektin kestävän pidempään. Arveltiin, että lasten motivaatio olisi voinut kasvaa entisestään, jos sadut olisivat lisäksi olleet heti käytettävissä paperiversioina. Päiväkodin henkilökunta oli kyselyn mukaan yhtä mieltä siitä, että sadutusmenetelmä halutaan osaksi päiväkoti Löytöretken tulevaisuutta.

7 LOPUKSI

7.1 Eettistä työskentelyä haasteilta välttymättä

Tutkimuksen tilaajalla tai toimeksiantajalla on viimekädessä valta päättää tutkimustulosten tiedottamisesta. Tutkijalla on kuitenkin tutkimusetiikan mukainen vastuu tiedottaa tutkimuksesta ja tutkimustuloksista. Eettinen ratkaisu on tiedottaa tutkimustulokset puolueettomasti sellaisina, kuin ne tutkimuksessa ilmenee. (Vilka 2005, 166.)

Projektiin osallistuminen oli kaikille vapaaehtoista. Kohderyhmää tiedotettiin osallistumisen vapaaehtoisuudesta sekä siitä, että saduttamiseen osallistumisen voi keskeyttää missä tahansa vaiheessa. Lupa lapsen osallistumisesta tutkimukseen pyydettiin kirjallisesti kunkin lapsen vanhemmalta, jossa yhteydessä vanhempia myös informoitiin opinäytetyöhön liittyvistä yksityiskohdista. Kuten aiemmin kerrottiin, vanhemmille suunnattuun kyselyyn oli mahdollista osallistua anonymisti.

Joulukuisessa infotilaisuudessa pyydettiin toimintaohjeita myös poikkeustilanteiden varalle. Tällaisena mainittiin muun muassa lapsen projektin aikana kertoma satu, joka herättää huolen lapsen turvallisuudesta. Toimintaohjeeksi sovittiin henkilökunnan informoiminen tapahtuneesta välittömästi huolen herättyä. Sadutusmenetelmä antaa sadutettavalle mahdollisuuden avautua luottamuksellisesti (Karlsson 2003, 137). Sadutettavalla on vapaus päättää, mistä hän itse haluaa kertoa. Lisäksi on kertojan itsensä päätettävissä, kuka saa hänen satunsa luettavakseen. (Karlsson 2003, 137.) Sadutusprojektin aikana jouduimme tilanteeseen, jossa lapsi halusi toistuvasti kertoa pelottavasta pelistä. Kerrota alkoi aina eri aiheesta, mutta eteni hyvin nopeasti peliin, jota hän kotona oli veljensä kanssa pimeässä pelannut. Otimme asian puheeksi henkilökunnan kanssa ja toimimme tilanteessa aiemmin saamiemme toimintaohjeiden mukaisesti. Vaikka sadutuksen tarkoitus ei ole tulkita kerrottuja satuja (Karlsson 2003, 63), ei voitu välttyä lapsen pelkoihin viittaavilta havainnoilta. Sadutus antaa lapselle mahdollisuuden puhua myös mieltä askarruttavista asioista pukemalla ne saduiksi. Asiasta voi olla helpompi puhua. (Karlsson 2003, 137.)

Sadutus haluttiin toteuttaa häiritsemättä Purjehtijoiden normaalia arkirutiinia. Siitä johdettujen saduskerrat jäivät vähäisemmiksi, kuin opinnäytetyötä suunniteltaessa olimme ajatelleet. Päiväkodin henkilökunnan toivomuksesta projektille varattiin aikaa ainoastaan aamupäivistä. Aikaan liittyvänä haasteena koettiin myös se, että käyntien aikana ei ehditty saduttaa kaikkia halukkaita lapsia. Satuja olisi tullut ajan salliessa paljon enemmän, koska innokkuutta lapsiryhmästä löytyi.

Alun perin opinnäytetyöntekijöiden ajatuksena oli sijoittua työharjoitteluun Päiväkoti Löytöretkeen, jolloin sadutusta olisi ollut mahdollista jatkaa koko kevään ajan. Aluperin ajatuksena oli myös kevätjuhlan rakentaminen sadustusteen ympärille draaman keinoin. Johtaja Vahvaselkä-Toivanen innostui ideasta, mutta muutokset sekä Diakonia-ammattikorkeakoulun että päiväkodin organisaatioissa pakottivat lopulta muuttamaan suunnitelmia.

7.2 Sadutus sosionomin osallistavana työskentelyvälineenä

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (2000) säätelee asiakkaan itsemääräämisoikeudesta sekä mahdollisuudesta osallistua ja vaikuttaa palvelujensa suunnitteluun ja toteuttamiseen. Lain tarkoituksena on muun muassa edistää asiakaslähtöisyyttä, asiakkaan oikeutta hyvään sosiaalihuoltoon, ja sekä asiakkaan että työntekijän sitoutumista sovittuihin asioihin. (Laitinen & Niskala 2013, 11.)

Sosiaalialan työn eettisiä periaatteita ovat asiakkaan osallisuus, itsemääräämisoikeus ja yksityisyyden suojaaminen, ihmisarvo ja oikeudenmukaisuus, itsenäisyys ja elämänhallinta, syrjinnän ja väkivallan vastustaminen sekä syrjäytymisen ehkäiseminen. Sosionomin pyrkimyksenä on työssään osallistaa asiakasta yhteiskuntaan ja sitä myötä voimaannuttaa tätä oman elämänsä ohjaajana. (Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry 2012, 7–8, 14; Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009, 134–135, 186.) Asiakastyöskentelyn kannalta merkityksellisiä asioita ovat työntekijän ja asiakkaan välille syntynyt vuorovaikutus sekä se, millä tavalla asiakasta osallistetaan. Osallisuus edellyttää sitoutumista ja vaatii toimiakseen luottamuksellisen ja avoimen vuorovaikutussuhteen. Asiakkaan osallisuutta voidaan luonnehtia osallistumisen syvemmäksi muodoksi. (Laitinen & Niskala 2013, 11–13.)

Varhaiskasvatuksen ohella sadutusta on käytetty lasten kanssa esimerkiksi kerhoissa ja perhekahviloissa. Saduttaa voi kuitenkin ketä tahansa ikään katsomatta. Sadutusmenetelmää on Suomessa käytetty lasten lisäksi muun muassa nuorten, aikuisten, vanhusten ja maahanmuuttajien kanssa. Menetelmää käytettäessä kuunteleminen ja kuulluksi tuleminen, läheisyys ja kiireettömyys nousevat esiin. Sadutusta voi käyttää myös yhteisöllisyyden luomiseen. Tullessaan sadutetuksi aikuinenkin uskaltaa heittäytyä. (Karlsson 2003, 144, 148, 154, 162, 180.)

Sadutuksessa tärkeintä on aito kohtaaminen ja vuorovaikutus. Opinnäytetyön myötä koimme sadutuksen varteenotettavana työvälineenä tulevassa työssämme sosionomeina. Sadutus ei vaadi ylen määrin aikaa saatuihin hyötyihin nähden. Sadutuksen avulla työntekijän on mahdollista kurkistaa asiakkaan maailmaan ja oppia ymmärtämään tätä yksilönä. Sadutus vahvistaa itsetuntoa ja voimaannuttaa. Työntekijälle menetelmä mahdollistaa asiakkaan aidon ja kiireettömän kuulemisen. Asiakas kertoo omasta kokemusmaailmastaan ja voi kirjoittaa tarinoihin haluamansa lopun. Vaikeatkin kokemukset voi sata kertoessa ulkoistaa, jolloin niistä puhuminen voi helpottua. Sadutuksen myötä työntekijän ja asiakkaan vuorovaikutus paranee, jolloin myös intensiivisempi, avoimempi ja antoisampi asiakastyöskentely mahdollistuu.

7.3 Sosionomi varhaiskasvattajana

Lastentarhanopettaja tekee työtä varhaiskasvatuksen asiantuntijatehtävissä alle kouluikäisten lasten parissa. Työn sisältö määräytyy valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti ydinalueen ollessa lastentarhanopettajan suhde lapsiin. Lastentarhanopettajan tehtävänä on työssään toimia esimerkkinä lapsille ja tehdä työtään siten, että sillä on myönteisiä vaikutuksia yksilön elämään myös myöhemmin tulevaisuudessa. Työssä korostuu lapsen kasvuprosessin ja varhaispedagogiikan tuntemus. Lastentarhanopettajan perustehtävä ja vastuu määritellään tarkemmin kasvatus-, opetus ja hoitotyötä ohjaavassa lainsäädännössä ja muissa asiakirjoissa. (Lastentarhanopettajaliiton ammattieettinen työryhmä 2004, 2–3.) Varhaiskasvatukseen suuntautuneella sosionomilla on kylliksi sosiaalipedagogista osaamista havainnoida lapsen tunteita ja tar-

peita sekä rohkaista osallisuuteen ja vuorovaikutukseen. (Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry i.a. 2–3.)

Lastentarhanopettajan eettiset periaatteet korostavat lapsen kuuntelua sekä kehityksen mukaista osallistamista (Lastentarhanopettajaliiton ammattieettinen työryhmä 2004, 5). Valtakunnallisessa Varhaiskasvatussuunnitelmassa on asetettu varhaiskasvatuksen ensisijaiseksi tavoitteeksi lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi. Lapsen hyvinvoinnin edistämiseksi kasvattajien on luotava mielekäs leikkiin kutsuva, turvallinen toimintaympäristö sekä huolehdittava lapsen perustarpeista. Lapsen itsetunto vahvistuu hänen tunteissaan, että häntä arvostetaan, hänet hyväksytään omana itsenään sekä hän tulee kuulluksi. (Stakes 2005, 15.)

Päiväkodeissa varhaiskasvattajat rakentavat usein sekä virikkeellisen että tarkoituksenmukaisen leikkiympäristön ja jättävät lapset leikkimään itsekseen sen sijaan, että ohjaisivat ja tukisivat lapsia. Monet kasvattajat ajattelevat, että heidän työtään on pitää lapsia silmällä ja etteivät lapset tekemistä löydettyään enää tarvitse heitä. Tällaisina hetkinä aikuiset ovat usein poissaolevia eikä heillä ole mitään sanottavaa lapsille. Lapsella olisi kuitenkin oikeus kehittyä vuorovaikutuksessa lasten, ympäristön ja huolehtivan aikuisen välillä. Aikuisen vetäytyminen toisten aikuisten seuraan estää lasten havainnoinnin ja kuulemisen sekä jättää lapsen selviytymään yksin. Työssään jokainen varhaiskasvattaja voi määritellä itse oman asennoitumisensa ja asettaa itselleen sopivan vaatimustason. Moni varhaiskasvattaja haluaa säilyttää tietyn etäisyyden lapsiin. Tällaiset aikuiset välttävät vastaamasta lasten tunteisiin ja aloitteisiin pelätessään sen lisäävän omaa työmääränsä. Aikuisten vetäytyminen kuitenkin vahvistaa päiväkodin epätyytyttävää ilmapiiriä. Vaikka työntekijöiden erilaiset asenteet ja sen myötä erilainen työpanos ryhmässä aiheuttavat aika ajoin kiistoja, hyväksytään asia silti kaikessa hiljaisuudessa eikä asialle tehdä mitään. (Kalliala 2008, 28, 32, 258; Kalliala 2012, 53, 149–151.)

Varhaiskasvattajan on tärkeää olla läsnä ja luoda turvallisuutta olemassaolollaan, hänen on ymmärrettävä lapsen ajatusmaailmaa ja sitä, kuinka tämä hahmottaa asioita voidakseen omaksua lapsinäkökulmaisen työotteen. Kunnioittava ja lapsikeskeinen varhaiskasvatustyö vaatii varhaiskasvattajilta joustavuutta, sensitiivisyyttä sekä vahvaa varhaispedagogista osaamista. Varhaiskasvattajien tulisi tietää lasten kehitysvaiheet voidakseen luoda lasten leikille parhaat edellytykset. Heidän on oltava tilanteen tasalla ja

osattava huomata pedagogiset, spontaanit hetket dialogiseen kohtaamiseen lapsen kanssa. (Kalliala 2008, 19–24, 41, 261, Kalliala 2012, 148.) Opinnäytetyön edetessä ajatus kasvattajan persoonan merkityksestä lasten kanssa työskenneltäessä vahvistui. Aloimme nähdä kasvattajan persoonan vaikutuksen lapsen osallisuuden kokemiseen merkittävänä jatkokyöstöaiheena. Varhaiskasvattajat voivat vaikuttaa lapsiin ja lasten osallisuuden kokemuksiin omilla asenteillaan, läsnäolollaan, luomallaan ilmapiirillä sekä suhtautumisellaan lapsiin ja työtovereihinsa.

Lapset kertoivat sadutettaessa tarinoitaan hyvin avoimesti, vaikka opinnäytetyöntekijät ja työskentelytavat olivat osittain vieraita. Esimerkiksi kerta toisensa jälkeen pelottavasta pelistä puhunut lapsi ei ollut kertonut asiasta mitään ryhmän vakituisille aikuisille. Tästä päätellen lapset kaipaavat nimenomaan rauhallista hetkeä sekä yhden aikuisen jakamatonta huomion itselleen. Sadutusmenetelmää käytettäessä se on mahdollista. Kahdestaan aikuisen kanssa rakennetun luottamuksellisen vuorovaikutuksen myötä lapset kokevat, että voivat kertoa mitä tahansa.

Syksyllä 2013 Purjehtijoiden ryhmässä ei vielä oltu otettu sadutusmenetelmää käyttöön. Sen sijaan samanikäisten Seikkailijoiden ryhmässä sadutusmenetelmä nähtiin toimivana menetelmänä, jonka johdosta lapsia alettiin saduttaa syyskauden 2013 aikana. Henkilökunnalle tehdyistä kyselyistä kuitenkin selvisi, että suuri osa päiväkodin lastenkulttuurista on aikuisten tuottamaa. Työntekijät heräsivät opinnäytetyön ja siihen liittyvän sadutuksen myötä muistuttamaan itseään siitä, että lapset saisivat luoda enemmän nimenomaan omannäköistään kulttuuria.

Opinnäytetyöhön läpikäymämme materiaalin myötä ihmettelemme suomalaisen varhaiskasvatuksen laatua, johon meidän tulevana varhaiskasvatukseen suuntautuneina sionomeina on tavoitteena omalta osaltamme vaikuttaa. Haluamme olla sensitiivisiä varhaiskasvattajia, joiden asenne on lapsikeskeinen ja lasta kunnioittava. Omalla esimerkillämme aiomme vaikuttaa myös muihin varhaiskasvattajiin. Varhaiskasvatusympäristö, lasten oman kulttuurin tuottaminen ja aikuisten asennoituminen lasten näköisenä ilmenevään kulttuuriin ovat varhaiskasvatuksen kentällä selkeitä kehittämishaasteita.

LÄHTEET

- Anttila, Anna & Rensujeff, Kaija 2009. Taiteen Taskurahat. Lastenkulttuurin käsite, linjaukset ja edistäminen. Tutkimusyksikön julkaisuja no 35. Helsinki: Taiteen keskustoimikunta.
- Bettelheim, Bruno 1984. Satujen lumous. Porvoo: WSOY.
- Haapaniemi, Ritva 2009. Anna sadun kiertää. Teoksessa Timo Jantunen & Raija Lautela (toim.) Kuningasvuosi – Leikin kulta-aika. Helsinki: Tammi, 40–47.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Jantunen, Marja 2009. Sadut ja mielikuvitus. Teoksessa Timo Jantunen & Raija Lautela (toim.) Kuningasvuosi – Leikin kulta-aika. Helsinki: Tammi, 48–57.
- Kalliala, Marjatta 2008. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Kalliala, Marjatta 2012. Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoidossa. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Karlsson, Liisa 2003. Sadutus – Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Karlsson, Liisa 2012. Lapset toimivat -aikuiset valistavat: lasten kertomuksia syömisestä. Teoksessa Liisa Karlsson & Reeli Karimäki (toim.) Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura, 235–284.
- Karlsson, Liisa & Riihelä, Monika 2012. Sadutusmenetelmä – kohtaamista ja aineiston tuottamista. Teoksessa Liisa Karlsson & Reeli Karimäki (toim.) Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura, 169–193.
- Karlsson, Liisa 2013. Minä kasvan vastavuoroisuudessa. Pikkuväki 2, 10–12.
- Kurenniemi, Marjatta 1980. Radigundiksen kynä. Teoksessa Sinikka Ojanen, Irja Lappalainen & Marjatta Kurenniemi. Sadun avara maailma. Helsinki: Otava, 105–116.
- Laitinen, Merja & Niskala, Asta 2013. Sosiaalityön suhde asiakkuuteen. Teoksessa Merja Laitinen & Asta Niskala (toim.) Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä. Tampere: Vastapaino, 9–16.

- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 2000. 812/22.9.2000. Finlex – Valtion säädöstietopankki. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 14.11.2013. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>.
- Lastensuojelulaki 2007. 417/13.4.2007. Finlex – Valtion säädöstietopankki. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 23.7.2013. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>.
- Lastentarhanopettajaliiton ammattieettinen työryhmä 2004. Lastentarhanopettajan ammattietiikka. Helsinki: Lastentarhanopettajaliitto.
- Mäkelä, Jukka 2011. Osallisuuden merkitys lapsen ja nuoren elämässä. Teoksessa Suvielise Nurmi & Kaisa Rantala (toim.) Näyn ja kuulun – lapsen etu ja osallisuus. Helsinki: LK-kirjat, 13–23.
- Mäki, Silja & Arvola, Pirjo 2009. Satu hoitaa lapsen mieltä. Teoksessa Silja Mäki & Pirjo Arvola (toim.) Satu kantaa lasta. Helsinki: Duodecim, 22–44.
- Mäkinen, Päivi; Raatikainen, Eija; Rahikka, Anne & Saarnio, Tuula 2009. Ammattina sosionomi. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Niinistö, Hanna (toim.); Ruhala, Anu (toim.); Henriksson, Annika & Pentikäinen, Leena 2006. Mediametkaa! Mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.
- Ojanen, Sinikka 1980. Mitä sadut merkitsevät lapselle. Teoksessa Sinikka Ojanen, Irja Lappalainen & Marjatta Kurenniemi. Sadun avara maailma. Helsinki: Ota-va, 11–43.
- Oksanen Atte 2008. Lapsuus jättömaana: Teknologisen bränditalouden paisteessa vai pimennossa. Teoksessa Anja Riitta Lahikainen, Raija-Leena Punamäki & Tuula Tamminen (toim.) Kulttuuri lapsen kasvattajana. Helsinki: WSOY, 45–59.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010. Lastenkulttuuripoliittisen ohjelman toteuma. Tiivistelmä. Viitattu 11.9.2012. http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2010/Lastenkulttuuripoliittisen_ohjelman_toteuma.html?lang=fi.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012. Ministeriö valmistelee uusia linjauksia lastenkulttuurin edistämiseksi. Viitattu 11.9.2012. http://www.minedu.fi/OPM/Verkkouutiset/2012/08/lastenkulttuuri.html?lang=en&extra_locale=fi.

- Päiväkoti Löytöretki i.a. Varhaiskasvatussuunnitelma. Päiväkodin esittely. Viitattu 29.8.2013. <http://www.paivakotiloytoretki.fi/images/stories/vasu.pdf>.
- Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma 2011. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.
- Riihelä, Monika; Karlsson, Liisa; Karimäki, Reeli & Lastikka, Anna-Leena 2008. Korvaan päin – Lasten satujen kirja. Helsinki: Lapset kertovat ja toimivat.
- Riihelä, Monika 2012. Kertominen on lapselle sanallista leikkiä. Teoksessa Liisa Karlsson & Reeli Karimäki (toim.) Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura, 197–234.
- Ruokonen, Inkeri & Rusanen, Sinikka 2009. Esteettinen kasvattaja kulttuurisena kasvattajana. Teoksessa Inkeri Ruokonen, Sinikka Rusanen & Anna-Leena Välimäki (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 10–15.
- Suojala, Marja 2009. Lastenkirjallisuus kielen ja kuvittelukyvyyn laajentajana. Teoksessa Inkeri Ruokonen, Sinikka Rusanen & Anna-Leena Välimäki (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 40–44.
- Stakes 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Helsinki: Stakes.
- Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry i.a. Sosionomi varhaiskasvatuksessa –esite. Helsinki.
- Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry 2012. Sosiaalialan ammatilaisen eettiset ohjeet. Arki, arvot, elämä, etiikka –esite. Helsinki: Ammatiteettinen lautakunta.
- Turja, Leena 2011. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Eeva Hujala & Leena Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 41–53.
- Vahvaselkä-Toivanen, Sirkku 2012. Johtaja, Päiväkoti Löytöretki. Muurame. Henkilökohtainen tiedonanto 25.9.
- Vahvaselkä, Sirkku 2013. Johtaja, Päiväkoti Löytöretki. Muurame. Henkilökohtainen tiedonanto 15.8.
- Vilkka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2004. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.
- Vilkka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Vuokila-Oikkonen, Päivi; Janhonen, Sirpa & Nikkonen, Merja 2003. Kertomukset hoitotieteellisen tiedon tuottamisessa: Narratiivinen lähestymistapa. Teoksessa Sirpa Janhonen & Merja Nikkonen (toim.) Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteissä. Helsinki: WSOY, 81–115.

LIITE 1: Haastattelulupa

”Kerro satu, juuri sellainen kuin haluat. Minä kirjoitan sen ylös sana sanalta, niin kuin sinä sen kerrot. Kun satu on valmis, minä luen sen sinulle, jotta voit korjata sitä, mikäli haluat.” (Riihelä, Karlsson, Karimäki & Lastikka 2008.)

Tervehdys Purjehtijoiden vanhemmat,

Olemme kaksi Diakonia-ammattikorkeakoulun Pieksämäen yksikön sosionomiopiskelijaa. Suoritamme opinnoissamme lastentarhanopettajan kelpoisuuden ja teemme opinnäytetyötä aiheesta Lastenkulttuurin edistäminen päiväkodissa sadutuksen keinoin. Osana opinnäytettämme kokoamme lasten kertomista ja piirtämistä saduista julkaisukelpoisen satukirjamateriaalin.

Tarkoituksenamme on saduttaa ja haastatella lapsia heidän kokemuksistaan sadutukseen liittyen kevään 2013 aikana. Lasten kertomat sadut ja haastattelut taltioidaan nauhuria apuna käyttäen aineiston myöhempää, mahdollisimman tarkkaa analysointia varten. Kukin lapsi saa kertomansa sadut myös itselleen kotiin vietäväksi.

Pyydämme huomioimaan, että mahdollista kirjan julkaisua koskevien lupien tiimoilta lähestymme Teitä vanhempia myöhemmin uudelleen.

Pyydämme lupaa saduttaa, piirrättää, haastatella ja valokuvata lastanne opinnäytettämme varten. Toivomme teidän palauttavan oheisen kaavakkeen täytettynä päiväkodille perjantaihin **18.1.2013** mennessä.

Jyväskylässä 20.12.2012

Pauliina Palovaara ja Heini Rajaniemi

Lapseni _____
(lapsen nimi)

- Saa osallistua sadutukseen / haastatteluun / piirtämiseen / valokuvaukseen
 Ei saa osallistua sadutukseen / haastatteluun / piirtämiseen / valokuvaukseen

_____ / _____ 201__
(paikka) (aika)

(huoltajan allekirjoitus)

LIITE 2: Teemahaastattelurunko

LAPSEN TIEDOT

- ikä
- sukupuoli

SADUTETTAVANA

- satujen kertominen kotona
- miksi haluaa tulla sadutetuksi?
- tuntemukset sadutettavana olosta

SATUJEN KUULIJANA

- tuntemukset oman sadun kuulijana
- tuntemukset muiden lasten kertomien satujen kuulijana
- lasten sadut; millaisia ovat?
- lasten kertomat sadut vs. aikuisten kertomat sadut; miten eroavat?

LIITE 3: Kysely, henkilökunta

1. Miten kuvailisitte lasten innostusta sadutusprojektin suhteen?
 2. Ovatko lapset pyytäneet luettavaksi omia satujaan?
 3. Miten lastenkulttuuri näkyy Päiväkoti Löytöretkessä?
 4. Tarjotaanko lapsille päiväkodissa tarpeeksi nimenomaan lasten itsensä tuottamaa kulttuuria?
- Minkälaisia muutoksia kaipaisitte?
5. Haluavatko lapset kertoa omia satujaan?
 6. Aiotteko saduttaa lapsia jatkossa? Miksi / miksi ette?
 7. Minkälaisia muutoksia olette huomanneet lasten käytöksessä ja toiminnassa satuprojektin alettua?
 8. Onko mielestänne huomattavissa eroa lasten käytöksessä silloin, kun lapsille luetaan lasten satuja verrattuna siihen, kun lapsille luetaan aikuisten kertomia ja kirjoittamia satuja? Kuvaile näitä eroja.
 9. Mitä hyvää sadutuksessa mielestänne on?
 10. Onko sadustustoiminnasta päiväkodissa mielestänne jotain haittaa? Miten se ilmenee?

LIITE 4: Kysely, vanhemmat

Hei Purjehtijoiden vanhemmat!

Lähestymme Teitä tällä kertaa kahdeksalla kysymyksellä kevään sadutus-projektiimme liittyen. Toivomme Teidän vastaavan niihin ja antavan meille näin ollen arvokasta materiaalia opinnäyte-työhömmme. Pyydämme Teitä palauttamaan vastauksenne 5.7.2013 mennessä.

Aurinkoista kesää toivotellen,
Heini Rajaniemi ja Pauliina Palovaara

1. Kertokaa lapsenne satutottumuksista kotona (Missä yhteydessä satuja kerrotaan, missä muodossa, ym.).
2. Oliko ”sadutus” teille terminä aiemmin tuttu?
3. Miten Purjehtijoiden sadutusprojekti on näkynyt kotioloissa?
4. Oletteko kokeilleet sadutusta kotioloissa? Minkälaisin tuloksin?
5. Miltä sadutusprojektimme on vanhemman näkökulmasta tuntunut?
6. Millä tavoin / missä muodossa lasten itse tuottama kulttuuri mielestänne näkyy päiväkodissa?
7. Millä tavoin kehittäisitte lastenkulttuurin ilmenemistä päiväkodeissa?
8. Mitä muuta haluatte vanhempien näkökulmasta meille kertoa?

LIITE 5: Satudiplomi

SATUDIPLOMI

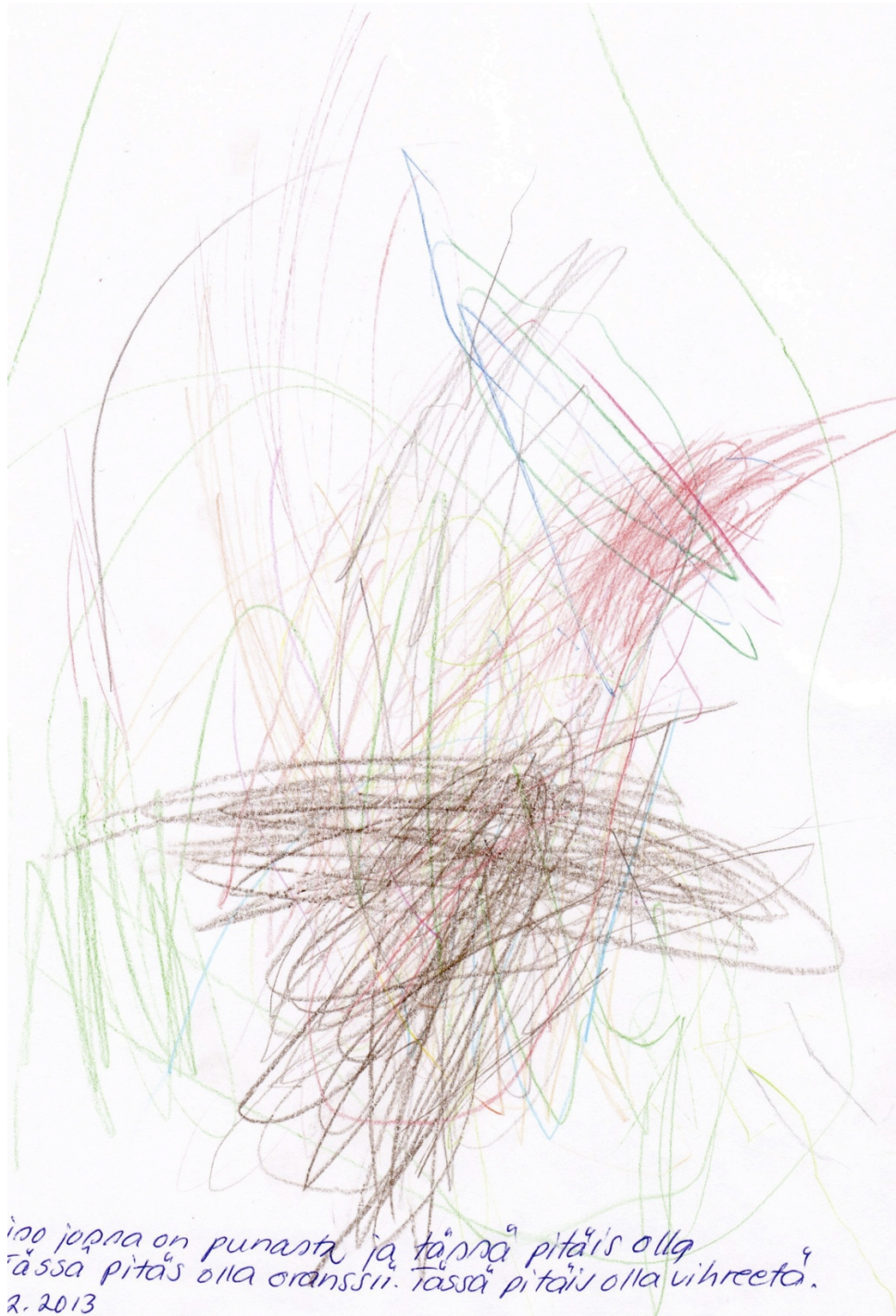
on osallistunut talven 2013 aikana sadutusprojektiin Päiväkoti Löytöretkessä. Purjehtijat satuilivat yksin tai pareittain sekä piirsivät kuvia kertomistaan saduista.

Muuramessa 28.5.2013

Pauliina Palovaara ja Heini Rajaniemi

LIITE 6: Satukirjamateriaali

Vanha merirosvolaiva. Se pierree ”PRRRRRRRRRR” Se mereen upposi. Se kuoli. Lop-
pui... (Poika 3 v.)



Dinosatu

Dino oli Vistal. Dino huutaa: ”rrrrrrhhhhhhhhhhhhhhhhhhhh!!!!” Ja se huutaa:”rrrrrrrrrrrrrrrrrrhhhhhhhhhhhhhhhhhh!!!!” Dino kävi lenkillä ja koira sängyllä ja se pissas näin ”pissss” ja se pieras ”prrr” Ja se pomppi näin ja se pomppi näin. Sitten se ui se ja se söi näin. Ja sitt se sanoi ”prrrrrrr”. Sitten se huusi ”tuu tuu tuu!” Toinen käsi pois. Sitt se ui. Sitt se ui. Sitt se pääsi äitin ja isän kaa. Pääsi äitin ja isän kaa kalaan. Sitten se meni veneeseen. Sitt se roikkui pää alaspäin. Loppui. (Poika 3 v. ja poika 3 v.)

Olipa kerran pieni, musta auto. Sen nimi oli Kalakas. Se oli niiiin iso. Sitten osas mennä veneellä ja voi uida ja mennä veneitten päälle. Loppui. (Poika 3 v.)

Martti

Paloauto ja ambulanssi huusivat ”UUuuuuuuuuuuuuuuuu!” Vanha vene. Vanhanaikainen vene. Se loppui. (Poika 3 v. ja poika 3 v.)



Tyttö, joka on sadepilvissä ja kuussa

Olipa kerran tyttö, joka asui pilvessä. Sitten hän tunsu kuinka hän pomppi ja pomppi lätköissä, kun alkoi satamaan yhtäkkiä. Hän näki, kun tähdet tuikkivat taivaalla. Hän tunsu kuinka pisaroita puserossa valuvan. Sitten hän alkoi laulamaan ”Sakki sakki sakki.” Sitten paistoi jo aurinko yhtäkkiä ja tuli yö. Sitten hän pomppi vesilätköissä, kun oli niin iloinen. Sitten hän näki, kun oli jo nukahtanut pilvenhattaran päälle. Ja sitten tuli vessanpönttö paikalle ja lakritsa ja hai. Sitten ne menivät uimaan ja sen pituinen se. (Tyttö 5 v.)



Herra valas ja Liimapuikko ja Vessanpönttö ja Pilvi

Olipa kerran vessanpönttö. Hänellä ei ollut ystäviä. Yksi ystävä oli herra Pilvi. Sitten oli Liimapurkki. Sitten tuli herra Valas paikalle. Hän kysyi Liimapurkilta:” Miksi sinulla on päässä Pee ja Eee?” ”Koska olen aika huonokuuloinen. ”Sitten se Hai kertoi, että sillä on tosi pitkä kieliä. Sitten herra Valas sanoi ”Mä painan tuosta nappulasta” Ja Liimapurkki putosi Vessanpönttöön. Ja Pilvi myös putosi vessanpönttöön. Sitten putosi Hai. Sitten koko Maailma. Sen pituinen se. Tämä kertoo siis Haista ja kanssa Vessanpönttö. (Tyttö 5 v. ja tyttö 5 v.)

Olipa kerran Miina ja Manu. He menivät polkupyörällä puistoon. Sitten he leikkivät siellä. He leikkivät piilosta ja söivät eväitä, mutta varas tuli nappaamaan Manun lempikarkin. Sitten kun he olivat lähtemässä pois, niin Manun pyörän rengas puhkesi. He pysähtyivät korjaamaan Manun rengasta, kunnes pyörä meni rikki. Ihan että polkimet katkesi. Ne joivat kahvia kotona ja Manu oli pian hävinnyt kylpyyn, sillä kahvit oli kaatunut pitkiä taloon. Ja sitten he menivät iltasaunaan. Ne menivät nukkumaan ja Manu kävi vähän hiipimässä syömässä mandariinia ja omenaa, meni takaisin nukkumaan ja hän nukahti pian kun tuli aamu. Sitten heillä oli ensimmäistä päivää koulupäivä. Molemmat oli ykkösellä. He menivät kotiin ja menivät taas puistoon leikkimään ja uimarannalle. Sitten he lähtivät ongelle. Ja sitten he söivät kalaa, kunnes tuli maha täyteen ja lähtivät kotimatkalle nukkumaan, oli niin myöhä. Ja sitten taas aamujuttuja. Seuraavana aamuna heidän piti lähteä Thaimaaseen, ottivat taksin lentokentälle, mutta heidän lentokone oli jo lähtenyt ajat sitten. He myöhästyivät! Miina ja Manu juoksivat niin lujaa, että pääsivät jo kyytiinkin. Ja sitten he olivat sen yön päästä Thaimaassa. Sitten he menivät siellä Thaimaassa hotelliin ja sen pituinen se. (Poika 5 v. ja tyttö 5 v.)

Olipa kerran koira, joka etsi ystäviänsä ja sitten hän eksyi. Ja sitten menivät metsään ja sitten menivät sinne mistä olivat tulleet. Ja sitten muuttuivat ihmisiksi ja sitten kukkia oli pihalla. Sitten oli tee-aika. Sitten maitoa juotiin ja oli herkuttelu-aika. Ja oli vieraita ja sitten koko perhe söi ja söi ja etes oli uninen päivä. Sitten tapahtuikin silleen, että hän meni ulos ja siellä oli vettä. Hän pani kastelukannuun vettä, hän roiski koko talon määräksi vedellä. Sitten koira oli pihalla ja se meni omaan koppiin. ja sitten se loppui. Ja

sitten he joi kaakautta ja muita juomia ja sitten ne elivät elämänsä loppuun saakka. (Tytty 3 v. ja tyttö 3 v.)

Olipa kerran pikkuinen tyttö, joka käveli metsässä, kun oli satanut. Sitten tyttö kompastui kiveen ja kivistä kuului ääntä. Ja siinä samalla ilmestyi äänen aikana kiven edelle pöytä. Ja tyttö sanoi: ”Mitä!” Ja sitten tyttö jatkoi matkaansa. Ja sitten hän taas kompastui kiveen ja kuului sama ääni. Ja sitten ilmestyi taas äänen aikana taas pöytä. Tyttö jatkoi matkaansa. Pian tyttö saapui jollekin, omaan mökkiin, joka oli samanlainen kuin koti. Kun hän kurkkasi sisälle, hän oli palannut takaisin lähtöpisteeseen. (Tytty 5 v.)



Täti kattoo aurinkoa. Sitten tulee myrsky. Sitten taas tulee pilvistä ja aurinko nousee. Sitten se nainen näkee kissan. Sitten se loppui siihen. (Tyttö 4 v.)



Risto Rämpääjä -satu

Olipa kerran Risto. Risto meni Rauhan kaa kauppaan. Rauhalla oli niskat kipeet. Siinä on sänky. Sängyssä on, Ne osti sellaisen, missä Rauha voi nojata. Se kääntyy ylös ja alas. Siinä on sellainen säädin. Ne vie sen kotiin. Ja sitten ne lähetti sen oikeastaan pakettiautossa, sellaisessa roska-autossa lähetti. (Poika 5 v.)

Iskän lippis

Iskä ottaa kaloja. Kala otetaan kiinni. kala jatkaa uimista. Siellä on sammakoita. Sammakko otetaan kiinni. Sammakko hyppää pöydälle. Sammakko menee kakkuun. Sammakko pöydälle. Sammakko menee kalan luo. Ne on kavereita. Kala kävelyille. Loppu. (Tyttö 2 v.)



Olipa kerran pieni poika. Hän oli viisi vuotta. Juuri eskarissa. Hän oli niin iso, että oli päässyt kouluun. Hän oli viisi vuotta ja oli hänen synttärit. Hän kysyi: ”äiti, etkö muistanut, että on minun synttärit.” Äiti sanoi: ”En muistanut. Hyvä, että sinä muistit.” Loppui. (Poika 4 v.)

Oiva-nalle meni uimahalliin

Kun oiva heräsi, se oli vessassa. Sitten kun se tuli pois vessasta, sitten se söi aamupalan. Kun se tuli sieltä vessasta, se puki päälleen. Se puki toiset vaatteet ja toiset vaatteet. Se puki hatun ja hanskat ja kengät. Sitten ne lähtivät jo. Sitten meni parkkipaikalle ja laittoivat ovet kiinni ja olivat jo parkkipaikalla. Ja sitten ne lähtivät uimahalliin. Ja ne meni uimahalliin ja nyt meni jo uimahalliin. Ja nyt ne oli jo sisällä, ja nyt ne maksoi. Ja nyt ne meni, nyt meni riisuun ja nyt ne kävi suihkussa. Nyt ne laittoi kellukkeet Oivalle. Ja nyt lähtivät uimaan. Sen pituinen se. (Poika 5 v.)



Petsop -satu

Nää asuu täällä. Tää menee hissiin. Toinen yrittää ehtiä kans. ”Huiiii”. Ei ehtiny. Tääl on tän oma sänky. Arvaa mis oravat asuu? Puussa! Tää on täällä ”Et saa kiinni, et saa kiinni. Lällällällällieruu”. Tää potkii tätä. Tää lentää. Perhoset osaa lentää. ”Minä osaan kiivetä, minä osaan kiivetä”. Oravat osaa kiivetä. Tää ottaa tän kiinni. Perhoset ei osaa kiivetä. Tää pitää täst perhosesta kiinni. Pojat aina laittaa kaikki petsopit tänne. Mul on semmoset rikkinäiset sukat. Ne on violetit. Orava sanoo et ne on violetit. ”Lällällälläl sulta pääsi pieru”. Mitä... Tää on niin ilkee perhosille. Tää vie nää kaikki omaan pe-

sään. Tää jatkuu. Tää laskee. Tää lentää täällä. Tää on semmonen kori joka lentää, nyt tää kiipee. Sit tää tiputtaa kaikki, tää rikkoo kaikki. Tää tönii näitä. Nää on pähkinöitä. Täällä on tän huone. Nyt tää pyörittää tätä. Sul on tumma tukka. Tää raapii tätä. Se luulee sitä kiipeilytelineeks. Tää laskee. Tää osaa kiivetä. Se lentää. Kakku tänne omaan kotiin. Kato tää syö kakkua. Tää syö täällä kakkua. Tää on tän lempikakku. Tää on tän pesä. Tää on vankila. Laittaa kaikki vankilaan. Tää on vankila, kato. ”Et tuu sieltä pois”. Nyt tää ottaa tän. ”Huiiii”, tääki vankilaan. Tää aasiki menee vankilaan. Noin, nää on vankilassa. Tääki ni ainaki laittaa tän vankilaan. Tuolla on nuo vankilassa. Tää syö tätä, tää haluaa syödä pähkinöitä. Tää syö kakkua. Aina synttäreiden jälkeen kakkua. Nyt on tän synttärit. Mä syön kakkua. Kakku laitetaan tähän. ”Vielä ei syödä sitä! Kaikki vieraat ei ole tullu!” Tää sai tällasen lahjaksi. ”Juustoa synttäreille! Maitoa synttäreille!” Tuolta tulee yks vieras. ”Kaikki vieraat!” Onpa ihanat synttärit. Mä tiedän mitä sää nytten oot tehny siitä. Mä haluan nyt kuulla. Tää menee nukkumaan. Tää nukkuu täällä, tällä oravalla. ”Hei, tää on mun sänky! Ota oma sänky!” Tulee tähän. Nalle tulee tähän. Tämä tulee tänne hissiin nukkumaan. ”Milloin on aamu?” Ei ole vielä mennyt nukkumasta pois. Valot pois. Verhoihin ei saa koskea lapset. Tää hiippailee täältä. Nää kuulee jotain. Nää nappaa sen. ”Töks.” Tää taas nappasi tän. ”Hei, älä!” ”Joo-o...” Ja pähkinät. Ja tuoli. Tähän voi istua. ”Nyt valot!” Tää vie tän vankilaan, vankilaan, vankilaan... Kaikki menee vankilaan mut ei ihan kaikki. Tää antaa tän rusetin jollekin synttärilahjaks. Muhvinsseja, pähkinöitä, juustoa... Jollekin lahjaks. ”Pähkinöitä, juustoa, muhvinsssejaa...” Tää on tän äiti. ”Laita rusetti!” Nyt on mun juhlat. ”Laita se yöksi!” ”Selvä, selvä, selvä...” ”Herätys! Herätys! Herätys!” ”Tulkaa! Tulkaa! Tulkaa!” Tää on tän isi. Tää on tän isi! Vai äitikö?! Tää on tän äiti! Tänne nää menee nukkumaan. ”Hei miks mä en mahu tänne?” Korvat on lukossa. Tää äiti menee nukkumaan, lapsi menee nukkumaan. ”Vieraat vieraat, tule tänne, tule tänne!” Mutta ei tänne. Tää tulee tänne, tää tulee tänne. ”Heiii, älkää!” ”Hiljaa lapsi!” Hei missä kaikki muut. Juusto. Juusto menee tähän. Maito. Maito menee tähän. ”Itkua parkua, muistan myös iloita, Kaapo. On paljon tehtävää, uutta ja tärkeää...” Nyt se... Nää muhvinssit. Nyt tuulee ulkona, ni tuulettaa pois nää muhvinssit. ”Huhuu huhuu!” Pöllö huhuttelee. ”Huhuu, Huhuu, Huhuu, Huhuu, Huhuu, Huhuu, huhuu, huhuu, huhuu, huhuu, huhuu, huhuu, huhuu, huhuu, huhuu...” Kaikki vieraat on heränny mutta tää viäl nukkuu. ”Tehään yllätys.” ”Joo!” Tää laitetaan tähän tää kakku. Pähkinät tähän penkki tähän. Nyt tää menee katsoo. ”Heiii, mitä tee ootte tehny?” ”Me ollaan tehty yllätys!” ”Ei saa tehdä!” Ensin syödään pähkinät. Kaikki on jo melkeen syöty. Minä vien sinut omaan kotiin. Ja kaikki menee tänne

piiloon. Arvaa miks, koska tänne tulee pari rosvoa. ”Eiii, nyt ne tulee!” ”Kaikki, tulkaa tänne!” ”Tänne mahtuu vielä!” ”Minäkin haluan! Minää!” ”Tule isi, tänne mahtuu. Rosvot tulee!” ”Tulkaa nyt! Kiirehtikää!” ”Serkut!” ”Täällä on melkein kaikki!” ”Kakkua ei saa tuhota!” ”Juusto!” ”Missä kaikki herkut on?” ”Tänne!” Laitoin näitä. Penkit tuonne. Tääl on kaks tyttöä. Tyttörosvoa. Missä me nyt on kaikki petsopit. Hei tääl on petsopit. Noniin. ”lällällällällieruu, nännännännännienuu...” Nyt ne varastaa nää. Häkkiin. ”Ei ole mitään hätää.” PAM! Nää on vankilassa. Tää tippuu täältä. ”Ai, ai, ai!” Tää pitää viedä sairaalaan. Tää lentää. Tää jäi tänne kiinni. Sitä ei enää saa täältä. ”Kaverit, kaverit, AI!” Tää ei pysty enää kävelee, vaan yhdellä jalalla pystyy pomppimaan. Arvaa miks tää täytyy viedä kotiin? Koska tää on kipee. ”Miks sinä olet siinä?” Tää haistaa. Se on jo loppunu. (Tyttö 4 v.)



Runo

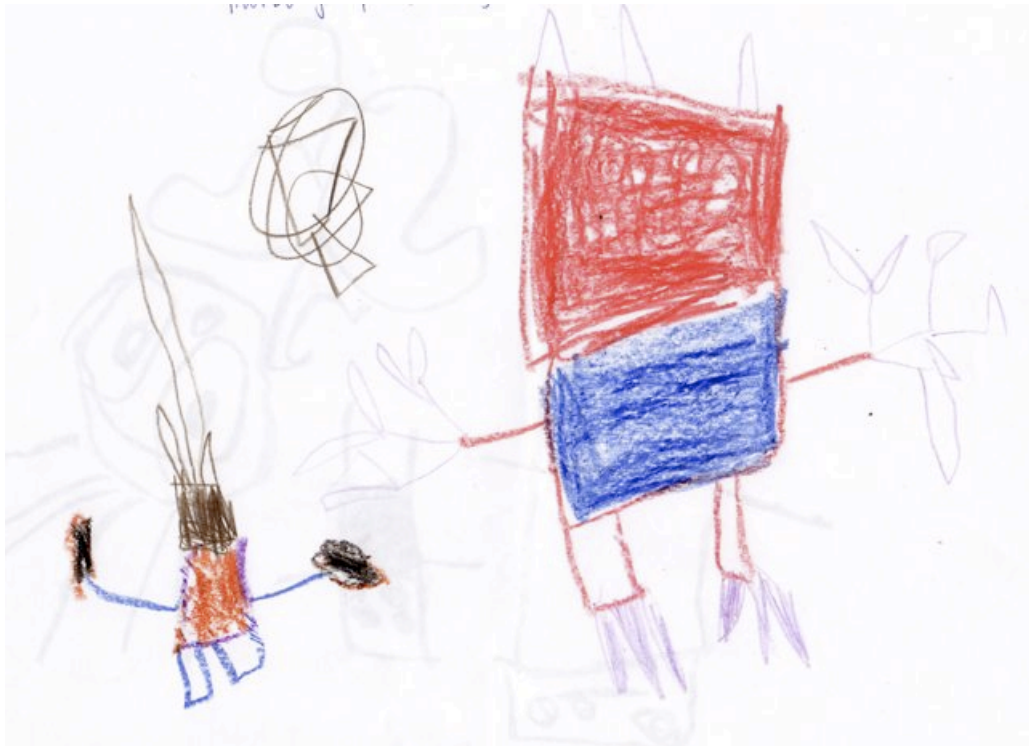
Olipa kerran toinen pieni poika, joka oli myös 5 vuotta. Hän asui pienessä, puisessa mökissä. Hän oli myös koululainen, muttei vielä aikuinen. Loppui. (Poika 4 v.)

Olipa kerran kiikaroiva setä. Hän on innostunut kovasti linnuista kiikaroimiseen. Loppui. (Poika 4 v.)

Olipa kerran pieni poika. Hänen nimi oli jätkä. Hän oli todella innokas pelaamaan ja laskemaan. Sen pituinen se. (Poika 5 v.)

Mörkö ja pikku-mörkyli

Olipa kerran yksinäinen pieni mörkö, mutta isompi mörkö yritti tappaa häntä mutta hän oli niin nokkela ettei isompi tiennyt hänen jekkujaan. Ja yhden kerran hän oli laittanut jääpuikon hänen pöksyihin. Sen pituinen se. (Poika 4 v.)



Poika ja jättiläpyrintti

Olipa kerran pieni mies, jonka nimi oli trokhard. Hän oli tosi pieni ja tosi nokkela poika, osasi mennä vaikka sadassa kilometrissäkin läbyrintistä tosi nopeasti maaliin. Sitten hän köpötteli vaan sitten kotia kohti ja kävi nukkumaan. Sen pituinen se. (Poika 4 v.)



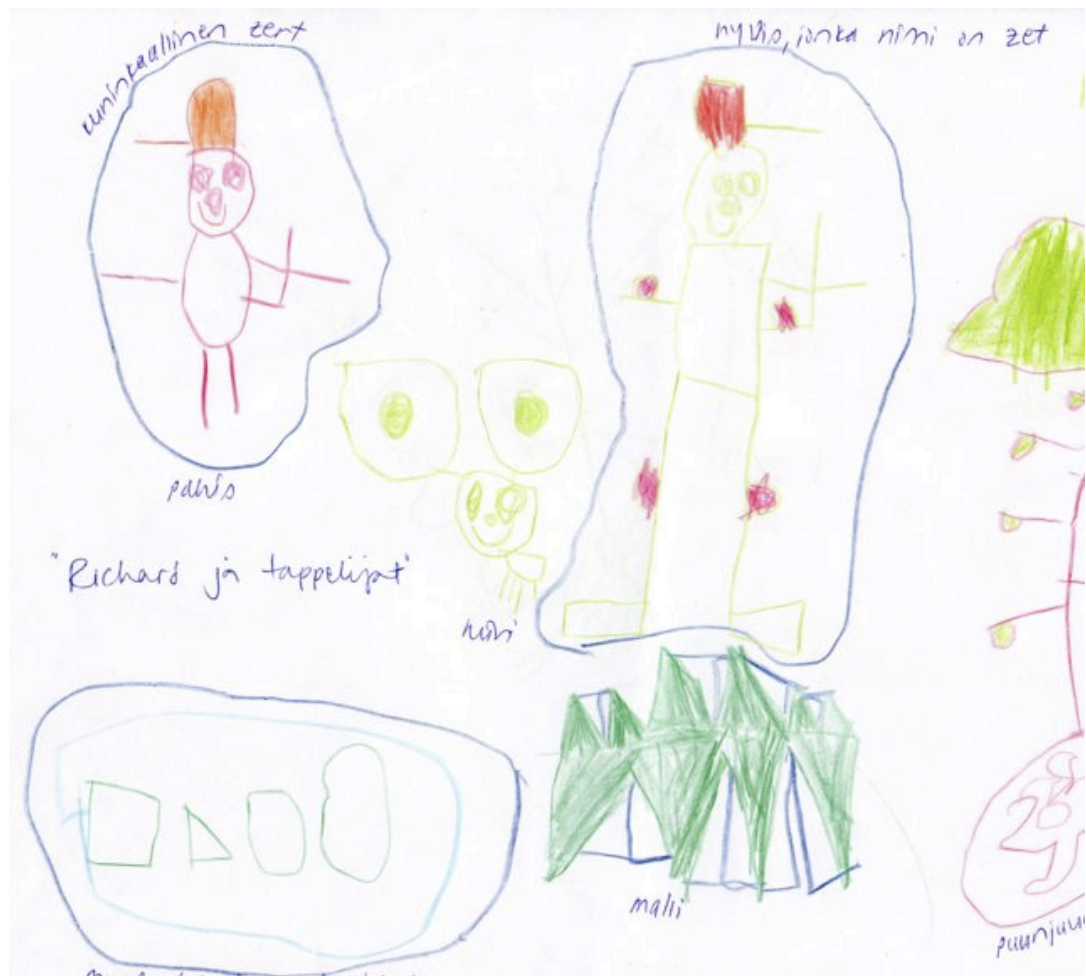
Se pieni poika yritti tappaa isompaa niin isompikin oli tosi nokkela mutta yhen kerran pieni poika oli laittanut kummankin mörön pöksyihin yhen isomman pienen ja pienemmän ison. Sitten pienempi mörkö oli laittanut yhden kerran limsaa ja jääpuikon hänen iskänsä pöksyihin. Ja hän siksi yritti tappaa sitä pikkuista. Siihen se päättyi. (Poika 4 v.)

Olipa kerran Gormit-mies. Hänen nimi oli Gormit Pomo. Hän oli aika urhea, pystyi kaatamaan heidän talon. Pystyi myös nostamaan koko maailman. Loppu. (Poika 4 v.)

Hirviö hirviö hirviö hirviö loppu. (Poika 4 v.)

Richard ja tappelijat

Olipa kerran pieni tappelija jonka nimi oli zet. Hän käveli vähän niityllä ja muualla oli vähän tappeluitakin mutta puun juuret oli vähän liika korkeita ettei hän pystynyt myöskään katkasemaan niitä. mutta heti kun hän oli sitten tappelupaikalla niin siellä muut jo odottivat ja katselivat ja tuomari Rikhardkin oli jo valmiina ja sitten se sanoi että ”Tappelu alkakoon!” Sitten kuului pyssyn pamaus ”PUM!” niin sitten alkoivat tapella. Mutta hiiri keskeytti heidän pelinsä ja otti myös miekan ja rupes tappelemaan! Sen pituinen se. (Poika 4 v.)



Kalastus

Kala ui. Sitten ne ui ja sitten ne leikkii vedessä. Sitten ne syö kakkua leikkii siinä lam-
nessa. Ja sitten ne lukee kirjoja siellä. Ne käy hakee niitten omaa kotoa, ja siellä on sit-
ten hai. Sitten se loppui. Sitten siellä on kukkia ja maapallo. Sitt se loppui. (Tyttö 3 v.)



Olipa kerran hirviö, joka söi ihmisiä. Sitten se kävi suihkussa. (Poika 4 v.)



Prinsessa ja keiju

Olipa kerran prinsessa, hän asui linnassa, joka oli yksinäisten vuorten huipulla. Ja sinne lensi ystäväpäivänä keiju. Hän astui sinne sisään, koska oli ollut perinteinen juhlapäivä. Prinsessa olisi täyttänyt 13 vuotta. Silloin keiju oli tullut tapaamaan häntä. Sitten kun he vihdoinkin tapasivat, prinsessa meni heti kertomaan missä hänen huoneensa oli. Heistä tuli ystävät. Sitten he menivät ulos leikkimään. He päättivät mennä kukkaniitylle, mutta kun he tulivat sinne, siellä olikin paljon enemmän kukkia kuin viimevuonna. Ne olivat suurempikuin he. Siellä suurimmalla oksalla pyhyili kameleontti. Ja he näkivät sen ja menivät sitten takaisin linnaan. Sitten he lähtivät keijun luo. Keiju asui puitten suojassa muitten keijujen kanssa. Silloin myös muutkin keijut olivat iloisia nähdä uuden ystävän. Myös sitten oli kivaa, että he leikkivät yhdessä kivoja leikkejä. Ja sitten oli prinsessan mentävä palatsiin. Keiju jäi heidän kavereittansa kanssa. Keijut sanoivat ”

heippa.” Prinsessa tallusteli iloisena. Sitten hän söi siellä ruuan. Ja sitten kun hän oli menossa juuri nukkumaan. Hänen sängylleen tipahti kirje, hän katsoi sen sisälle ja mitä ihmettä. Siellähän oli hänen ystävänsä kirjoittama kirje. Siinähän luki, että kiitos että tulen taas minä lähden nytten talvilomalle. Silloin prinsessa ei uskonut silmiään, mutta se olikin kivaa. Silloin toisena kesänä tuli uudestaan keiju. Siitä päivästä lähtien aina, kun tuli kesä he menivät niityn reunalle tapaamaan. loppu. (Tyttö 5 v.)



Merenneito-satu

Olipa kerran pieni merenneito. Sen ystävät olivat Pärskykala ja Sebastianrapu. Se merenneito, sen nimi oli Ariel. Ariel ja Pärsky olivat salaisen luolan luona ja olivat juuri löytäneet siltä ihmisten tavaroita, piipun ja vääntyneen haarukan. Ja sitten ne uivat pintaan, vaikka sinne ei ois saanut uida. He tapasivat Joonas-ystävänsä. Ariel näytti heti vääntynyttä haravaa. ”Mikä tämä on?” Joonas kysyi. ”Tämähän on Tinkeliharava” Locki vastasi ylpeänä tiedoistaan. Sitten hän näki piipun ja käänteli sitä hetken. ”Tämä taas on puhinapilli. Ihmiset puhaltavat siihen ja saavat aikaan musiikkia.” Sitten Ariel oli luvannut laulaa isälleen konsertissaan. Kun hän oli konsertissaan se oli juuri alkanut. Ariel kiirehti heti lavalle. Ja sitten konsertti alkoikin. Kaikki merenneidot ja -pojat alkoivat laulaa. Ja kun konsertti oli päättynyt Arielin isä oli iloinen. Niin sitten Ariel meni hänen salaiseen luolaan. Sitten hän meni kaverinsa luo kylään ja he pitivät siellä hauskaa ja hauskaa. Kivoja asioita. Keräsivät myös simpukoita. Sitten olikin kaikkien me-

renneitojen ja –miehien kisailupäivä. He kisailivat kuka ratsastaisi pisimpään hevosella. Sitten kun oli Arielin vuoro, hän ratsasti sata lenkkiä. Muut vain 10 lenkkiä. Hän oli voittanut kilpaillun. Siitä saakka kaikki olivat onnellisia elämänsä loppuun saakka. Loppui. (Tyttö 5 v.)

Satu koiranpennusta

Olipa kerran koiranpentu. Se eleli kahden siskon kanssa ja äidin kanssa perheessä pienessä talossa. Ja eräänä päivänä koiranpentu täytti puolivuotta koska se oli ollut vasta pentu ja sitten se sai nimen. Sen nimi oli Tassu. Tassu meni eräänä päivänä joen rantaan. Se näki siellä delfiinin ja pari lasta. Lapset näkivät sen ja halusivat sen mutta he eivät tienneet että koiralla oli jo koti. Lapset menivät koiran kanssa kotiin ja sanoivat siellä ”äiti äiti me tahdotaan tää koira”. Sitten se äiti vähän katto sitä koira ja huomasi lopuksi että sillä oli kaulapanta ja sanoi että ei me voida ottaa tätä koira koska sillä on jo koti. Ja lapset sanoivat että ”no ostetaan sitten oma koira”. Sit ne vei sen sinne paikkaan ja lähtivät ostamaan uutta koira. Sit se äiti oli sairas ja ne menivät takaisin sinne rantaan ja näkivät taas ne delfiinit niitä oli kolme. Ja sit se koira sano ”vufvuf”. Sit ne delfiinit kysy yhteen ääneen koska ne sano aina kaiken yhteen ääneen et haluuskä leikkii meijän kaa. Ja se koira vastas ”hauhauvufvuf”. Sit ne delfiinit sano et laske sä ni mennään piiloon. Ja sit se koira laski 1-2-3-10 ja ne delfiinit olivat piilossa koska ne oli meren alla piilossa. Niin sitte se koiranpentu lähhti ettimään koska ne delfiinit oli saaren takana piilossa ni se koira hyppäs saarelle ”boing” ja sitten se huusi ”löysin teidät”. Sitten ne delfiinit sano että ”kattokaa tuolla on sateenkaari”. Sitten se koira sano että hänen silmänsä kirkastui ja sit se sano että ”juoksempa äkkiä kotiin”. Nii sitten ku se oli kotona ni siellä oli ihmetelty että missä seikkailussa se oli oikein ollut i sitten se koira kerto kaiken tarinan. Sit siellä kotona oltiin vaan ihmetelty missä se koiranpentu viipyi ni sitten se pienin tyttö kysyi missä se oikein oli ollut ja sitten se koira kertoi koko tarinan. Sitten se koko perhe meni eväsretkelle meren rantaan ja se koira oli tyytyväinen ja siitä päivästä lähtien kaikki pysyivät yhdessä aina loppu. (Tyttö 5 v.)

Simpukka ja rapu

Olipa kerran simpukka ja rapu. Rapu ja simpukka olivat ystäviä ja he asuivat pienellä saarella ja saarella oli delfiinejä jotka olivat ystäviä ja heillä ei ollut kattoa, heillä oli vaan taivas. Sitten alkoi satamaan ja rapu kysyi simpukalta että ”voisiko hän tulla simpukan sisälle” ja simpukalle se kävi. Rapu meni simpukan sisälle ja kun sade oli lakanut he olivat taas turvassa. Sitten he keräytyivät suputtelemaan että miten saisivat paljon paremman, koska simpukka oli liannut itsensä mutaan. Ja sitten rapu sai hyvän ajatuksen. Ja sitten simpukka ehdotti kaivetaan iso kuoppa ja he menivät ja hakivat sieltä ruokaa ja olivat siellä ihanasti ja lempeästi. Ja vihdoinkin tuli yö ja he kävivät nukkumaan. Sitten tuli hirveä hai maan alta pilkisti päänsä ”Minä syän teidät” ja sitten pikku-rapu ja simpukka menivät heti veteen, hai ei päässyt takaisin veteen. Hän kuoli maan alle. Ja sitten he niin menivät tuonne maalle ja delfiini tuli vastaan. Hei delfiini kysyi että miksi te menette niin kovaa. Koska meillä on tosi kiire koska hai jahtaa meitä. ”Haluatteko te että me autamme?” ”Kyllä kiitos!” ”Voitteko vartioida ja tehdä meille hyvät kodit?” ”Voimme auttaa. Jos te teette ensin meille hyvän ruokapaikan, koska meillä on hirveä nälkä.” ”Katsokaa noita palmupuuta! Minun pitää saada yksi palmu!” Ja sitten he, rapu napsaisi puuta, ei vaan kiipesi sinne, napsaisi kookospähkinöitä ja putoivat juuri delfiinien suuhun ja delfiinit lupasivat auttaa ja sitten olivat iloisia. Sitten he ottivat muutamia palikoita matkaansa ja lähtivät delfiinien sylissä matkalle. Niin ja sitten he pakkasivat matkalaukut ja otti rätin mukaan ja unikavereita, vaikka heillä ei olisikaan unikavereita ja heillä ei ollutkaan. Mutta heillä oli rätti. Kiitos, nyt loppu! (Tyttö 5 v. ja Tyttö 5 v.)



Kertoo pikku susista

Olipa kerran pikku susi. Hänellä oli perhe, mutta ei ollut mitään muuta kaveria. Hän halusi mennä metsään etsimään marjoja marjapiirakkaan. Kun hän oli valmis, hän sai maistaa herkullisen marjapiirakan. Hän halusi mennä etsimään ystäviä. Sitten alkoi kuulumaan hirveitä jättiaskeleita. Sitten tuli hirvi paikalle ” Hei, olen Henrikki-hirvi. Tulin tuolta Lappeenrannasta popsimesta herkullisia mäntyjen ja koivun puunrunkojen oksia” Henrikki-hirvi sanoi. ”Haluatko tavata ystäväni?” Pikku susi sanoi:” Mielelläni, mutta minne suuntaan pitää mennä?” Henrikki-hirvi sanoi:” Tuonne suuntaan mistä tulin popsimesta herkullisia mäntyjä.” ”Minä haluaisin mennä katsomaan toisia ystäviä.” ”Kyllä kelpaa. Minulla on pikkuvelikin. Jos haluat tulla tapaamaan perhettäni niin tervetuloa.” ”Minä haluaisin kyllä, voinko syödä teillä?” ”Odota, enpä tiedä. Käyn kysymässä vanhemmiltani.” ”Selvä.” Ja siihen päättyi satu. (Tyttö 5 v.)

Hello Kitty- satu

Hello Kityt ovat matkalla ja he löysivät kultaa ja suklaakarkkeja. Ja sitten ne söivät ne. Sitten jatkoivat matkaa. Ja sitten ei muuta. Loppui. (Tyttö 4 v.)

Olipa kerran koira, joka etsi ystäviänsä ja sitten hän eksyi. Ja sitten menivät metsään ja sitten menivät sinne mistä olivat tulleet. Ja sitten muuttuivat ihmisiksi ja sitten kukkia oli pihalla. Sitten oli tee-aika. Sitten maitoa juotiin ja oli herkutteluaika. Ja oli vieraita ja sitten koko perhe söi ja söi ja etes oli uninen päivä. Sitten tapahtuikin silleen, että hän meni ulos ja siellä oli vettä. Hän pani kastelukannuun vettä, hän roiski koko talon määräksi vedellä. Sitten koira oli pihalla ja se meni omaan koppiin. ja sitten se loppui. Ja sitten he joi kaakautta ja muita juomia ja sitten ne elivät elämänsä loppuun saakka. (Tyttö 3 v. ja tyttö 3 v.)

Olipa kerran pieni apina, joka kiipesi puuhun. Hän niin. Sitten hän meni metsään ja meni sinne suuntaan, josta hän oli tullut. Sitten tuli sadetta ja ukkosta ja sitten hän meni kotiin. Sitten hän leikki kotona ja sitten niin hän leikki ja leikki etes kun sade ja ukkonen oli loppunut. Sitten niin kukkia oli pihalla ja sitten niin loppui. Vielä jatkuu. Sitten salama ei ikinä enää iskenyt ja sitten ne elää elämänsä loppuun saakka. Sitten seuraavana päivänä oli lammikoita. Sitten niin oli polskimassa ne apinat vedessä, läiskivät ja polskivat. Sitten se loppui. (Tyttö 3 v.)



Hirviö

Hirviö meni kylpyyn. Sitten se meni pois. Ja sitten se tassutteli. Sen pituinen se. Loppui.
(Tyttö 3 v.)



Miina ja Manu –satu

Miina ja Manu nousivat ylös sängystä. Ne söi aamupalaa. He lähtivät kuusenhakumattalle. He tapasivat joulupukin siellä metsässä. Ja joulukuusi löytyikin äkkiä. Ja sitten he lähtivät kotia päin ja Manu putosi veteen. Mutta he eksyivät sitten kun Manu oli nostettu pois vedestä ja lähtivät kävelemään. Sitten ne näkivät sieniä, myrkkysieniä ja Manu maistaa yhtä myrkkysientä. Manu tukehtui ja kaatui siihen. Miina ei huomannut sitä eikä Sulo-eno. Sit Manun taskusta löytyi kartta ja sen mukaan he pääsivät kotiin. Sitten he söivät iltapalan ja lähtivät nukkumaan. Sen pituinen se. (Tyttö 5 v. ja poika 5 v.)



Miina ja Manu

Olipa kerran Miina ja Manu. Ne heräsivät sängyistään. Ne menivät keittiöön tekemään aamupalaa itselleen ja sitten ne söivät sen. Sitten he menivät kauppaan ja ostivat sieltä keksejä. Sitten menivät kotiin ja kävelivät satamaan ja sieltä laivalla Legolandiaan. Sitten he menivät autolla. Sitten he päätyivät Legolandiaan. Sitten he eksyivät siellä legomereen. Sitten he pääsivät legomerestä pois. Ja sitten he menivät legoravintolaan ja söivät siellä legoranskiksia. Sitten he lähtivät sieltä legopomppulinnaan. Sitten he pomppivat siellä ihan kyllikseen ylös ja alas ja alas ja ylös. Sitten he lähtivät sieltä hotellia päin. Ja hotelli olikin vaalea. Ja he menivät hotellin sisälle ja maksoivat huoneen ja kantoivat tavaroitaan. Mutta Miina ei löytänyt tavaroitaan mistään eikä Manu. Sitten he söivät pääsiäisherkkuja. Ja sitten he lähtivät uimaan. Ja sitten he tulivat uimasta ja lähtivät takaisin taas hotellille. Ja hotelli oli edelleen vaalea. Sitten menivät parvekkeelle lepäämään. He menivät lepäämään tummanruskeille aurinkotuoleille. Sitten kun aurinko meni pilven taakse ja he menivät sisälle. Ja sitten he pakkasivat tavaransa ja lähtivät kotiinsa. Juuri oikealla hetkellä. Alkoi satamaan vettä. Sitten autosta loppui bensa. Se piti raahata takaisin hotellille. Ja sitten he saivat korjattua autonsa ja lähtivät takaisin kotiin satamalle. Sitten laiva olikin myöhässä. Mutta he saivat uuden laivan. Sitten Manu eksyi

leikkipaikalle. Ja Miinakin eksyi, vaikka hän olikin myös siellä. Sitten he löysivät toisensa, kun kulkivatkin samaa polkua. Kun toinen olikin ollut pitemmällä ja toinen lyhyemmällä. Sitten laiva olikin tullut perille ja heillä oli pitkä taksimatka kotiin. Taksista loppuikin bensa kesken matkan ja heidän piti kävellä takaisin satamaan. He tilasivat uuden taksin. Sitten he lähtivät taksilla ja sitten he menivät kotiin. Ja sitten he menivät nukkumaan. Ja kun uusi päivä koitti, he menivät Afrikkaan. He menivät lentokoneella. Sitten he olivat yhden yön siellä ja sitten he lähtivät takaisin kotiin lentokoneella. Siinä oli niin vähän bensaa, että se piti tankata kesken matkan. Ei näkynyt bensapaikkaa missään. Piti tehdä pakkolasku ja he tekikin. Sitten heidän piti kävellä kotiin. Onneksi he olivat Suomessa. Ja oli lyhyt matka. He menivät kotiin. Eivätkä löytäneet kotia mistään. Ja seuraavana päivänä he lähtivät Thaimaaseen. Ja sitten he lähtivät sieltä kotiin. Sen pituinen se. (Poika 5 v. ja Tyttö 5 v.)

